

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Магістерська робота

**на тему «Управління фінансовою стійкістю підприємства в аспекті
зміцнення його фінансово-економічної безпеки»**

Виконав: студент 6-го курсу, групи 601-УФБ
Спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
за освітньо-професійною програмою «Управління
фінансово-економічною безпекою»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Білько С.С.

Керівник: д.е.н., професор Онищенко С.В.

Рецензент: завідувач кафедри економіки,
підприємництва та маркетингу Чижевська М.Б.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Білько С.С.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі
Білько С.С.

Полтава, 2025 року

АНОТАЦІЯ

Білько С.С. Управління фінансовою стійкістю підприємства в аспекті зміцнення його фінансово-економічної безпеки. Рукопис. Магістерська робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-економічною безпекою», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2025.

Робота містить 64 сторінки, 14 таблиць, 20 рисунків, список літератури з 56 джерел.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, фінансова стійкість, запас фінансової стійкості, стратегія управління.

У сучасних умовах нестабільності бізнес-середовища та під впливом посилення кризових явищ як на національному, так і на світовому рівні, а також зростаючої конкуренції, для підприємств постає нагальна потреба забезпечення стабільності та безпеки їх діяльності, а також створення умов для подальшого розвитку. З початку 2022 року значна кількість вітчизняних підприємств перебуває в кризовому стані, а їх збитки мають тенденцію до значного збільшення. Це призводить до зниження фінансової стійкості підприємств, погіршення їх конкурентних позицій на ринку та зниження економічної безпеки в цілому. Відтак, проблема удосконалення управління фінансовою стійкістю в контексті зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємств набуває особливої актуальності.

Метою даної магістерської роботи є аналіз теоретичних і методичних аспектів управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті забезпечення його економічної безпеки, а також розробка практичних рекомендацій для підвищення ефективності цього процесу.

Об'єкт дослідження: процес управління фінансовою стійкістю.
Предмет дослідження: теоретико-методичні та практичні аспекти управління фінансовою стійкістю на основі забезпечення економічної безпеки підприємства.

У теоретичній частині розглянуті теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості та визначено її взаємозв'язок із фінансово-економічною безпекою підприємства; окреслені фактори впливу на фінансову стійкість суб'єкта господарювання; досліджено процес управління фінансовою стійкістю в напрямку зміцнення її фінансово-економічної безпеки.

У розрахунково-аналітичній частині роботи розглянуто методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства; проведено аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «Веприк Плюс»; оцінено рівень та визначено тип фінансової стійкості підприємства; визначено запас фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс» та резерви підвищення її рівня; обґрунтовано напрями удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства на засадах забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Практична значимість дослідження полягає в розробці заходів для підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю досліджуваного підприємства.

Результати дослідження були апробовані на Міжнародній науково-практичній конференції «Економічна безпека: держава, регіон, підприємство» та знайшли відображення у науковій публікації в фаховому виданні України.

SUMMARY

Bilko S.S. Management of the company's financial stability to strengthen its financial and economic security. Manuscript. Master's thesis for the second (master's) level of higher education in the specialty 072 "Finance, banking, insurance and stock market" in the educational-professional program "Financial and economic security management", National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", Poltava, 2025.

The work contains 64 pages, 14 tables, 20 figures, a list of references from 56 sources.

Keywords: financial and economic security, financial stability, financial stability margin, management strategy.

In the current conditions of instability of the business environment and under the influence of increasing crisis phenomena both at the national and global levels, as well as growing competition, enterprises face an urgent need to ensure the stability and security of their activities, as well as to create conditions for further development. Since the beginning of 2022, a significant number of domestic enterprises have been in crisis, and their losses have tended to increase significantly. This leads to a decrease in the financial stability of enterprises, a deterioration in their competitive position in the market, and a decrease in economic security in general. Therefore, the problem of improving the management of financial stability in the context of strengthening the financial and economic security of enterprises is of particular relevance.

The purpose of this master's thesis is to analyze the theoretical and methodological aspects of managing the financial stability of an enterprise in the context of ensuring its economic security, as well as to develop practical recommendations for improving the efficiency of this process.

Object of research: the process of financial stability management. Subject of research: theoretical, methodological and practical aspects of financial stability management on the basis of ensuring the economic security of the enterprise.

The theoretical part considers theoretical approaches to the definition of financial sustainability and determines its relationship with the financial and economic security of an enterprise; outlines the factors influencing the financial sustainability of an enterprise; studies the process of managing financial sustainability in the direction of strengthening its financial and economic security.

The calculation and analytical part of the work considers methodical approaches to assessing the financial stability of enterprise; analyzes the financial results of LLC “Veprik Plus”; assesses the level and determines the type of financial stability of enterprise; determines the reserve of financial stability of LLC “Veprik Plus” and reserves for increasing its level; substantiates the directions of improving the management of financial stability of enterprise on the basis of ensuring financial and economic security.

The practical significance of the study lies in the development of measures to improve the efficiency of managing the financial sustainability of the enterprise under study.

The results of the study were tested at the International Scientific and Practical Conference “Economic Security: State, Region, Enterprise” and were reflected in a scientific publication in a professional edition of Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Фінансова стійкість підприємства як ключовий елемент забезпечення фінансово-економічної безпеки.....	7
1.2. Основні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства.....	13
1.3. Стратегії управління фінансовою стійкістю для зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємства.....	16
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ТОВ «ВЕПРИК ПЛЮС».....	22
2.1. Методичні підходи до оцінювання ефективності управління фінансовою стійкістю підприємства.....	22
2.2. Характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ «Веприк Плюс»	26
2.3. Оцінювання рівня ефективності управління фінансовою стійкістю підприємства	31
Висновки до розділу 2.....	35
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ТОВ «ВЕПРИК ПЛЮС».....	37
3.1. Визначення запасу фінансової стійкості підприємства.....	37
3.2. Обґрунтування резервів підвищення рівня фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс»	43

				МР 601-УФБ 11394088						
	П. І. Б.	Підпис	Дата							
<i>Розроб.</i>	<i>Білько С.С.</i>			Управління фінансовою стійкістю підприємства в аспекті зміцнення його фінансово-економічної безпеки						
<i>Перевір.</i>	<i>Онищенко С.В.</i>									
<i>Н. Контр.</i>	<i>Онищенко С.В.</i>									
<i>Затверд.</i>	<i>Свистун Л.А.</i>									
				<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%;">Літ.</td> <td style="width: 25%;">Арк.</td> <td style="width: 50%;">Аркушів</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">64</td> </tr> </table> Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування	Літ.	Арк.	Аркушів		3	64
Літ.	Арк.	Аркушів								
	3	64								

3.3. Удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства в аспекті зміцнення фінансово-економічної безпеки	46
Висновки до розділу 3.....	53
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58
ДОДАТКИ.....	64

				MP 601-УФБ 11394088			
	П. І. Б.	Підпис	Дата				
<i>Розроб.</i>	<i>Білько С.С.</i>			<i>Управління фінансовою стійкістю підприємства в аспекті зміцнення його фінансово-економічної безпеки</i>	Літ.	Арк.	Аркушів
<i>Перевір.</i>	<i>Онищенко С.В.</i>					4	64
<i>Н. Контр.</i>	<i>Онищенко С.В.</i>				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>		
<i>Затверд.</i>	<i>Свистун Л.А.</i>						

ВСТУП

У сучасних умовах нестабільності бізнес-середовища та під впливом посилення кризових явищ як на національному, так і на світовому рівні, а також зростаючої конкуренції, для підприємств постає нагальна потреба забезпечення стабільності та безпеки їх діяльності, а також створення умов для подальшого розвитку. З початку 2022 року значна кількість вітчизняних підприємств перебуває в кризовому стані, а їх збитки мають тенденцію до значного збільшення. Це призводить до зниження фінансової стійкості підприємств, погіршення їх конкурентних позицій на ринку та зниження економічної безпеки в цілому. Відтак, проблема удосконалення управління фінансовою стійкістю в контексті зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємств набуває особливої актуальності.

Теоретико-методичні та практичні підходи до визначення, аналізу та управління фінансовою стійкістю підприємств були предметом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Значний внесок у розробку цієї проблематики внесли такі науковці, як М.Д. Білик, К.В. Ізмайлова, М.Я. Коробов, Г.О. Крамаренко, Л.Н. Лахтіонова, Н.А. Мамонтова, А.М. Поддєрьогін, В.М. Радіонова, О.М. Рудницька, Г.В. Савицька, О.С. Філімоненков, Ю.С. Цал-Цалко, А.Д. Шеремет, О.В. Ярш та інші. Однак питання управління фінансовою стійкістю в аспекті забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств в умовах сучасної нестабільності бізнес-середовища потребує подальших досліджень.

Метою даної магістерської роботи є аналіз теоретичних і методичних аспектів управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті забезпечення його економічної безпеки, а також розробка практичних рекомендацій для підвищення ефективності цього процесу.

В рамках поставленої мети були окреслені наступні завдання:

- дослідити теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості та її взаємозв'язок з економічною безпекою підприємства;
- визначити фактори, що впливають на фінансову стійкість суб'єкта господарювання;
- проаналізувати процес управління фінансовою стійкістю в контексті зміцнення її економічної безпеки;
- розглянути методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства;
- провести аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «Веприк Плюс»;
- оцінити рівень та визначити тип фінансової стійкості підприємства;
- визначити запас фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс» та виявити резерви підвищення її рівня;
- розробити пропозиції щодо удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки.

Об'єкт дослідження: процес управління фінансовою стійкістю. Предмет дослідження: теоретико-методичні та практичні аспекти управління фінансовою стійкістю на основі забезпечення економічної безпеки підприємства. Практична значимість дослідження полягає в розробці заходів для підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю досліджуваного підприємства.

Результати дослідження були апробовані на Міжнародній науково-практичній конференції «Економічна безпека: держава, регіон, підприємство» та знайшли відображення у науковій публікації в фаховому виданні України.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Фінансова стійкість підприємства як ключовий елемент забезпечення фінансово-економічної безпеки

Сучасні умови функціонування національної економіки характеризуються значною дестабілізацією у всіх її сферах. Одним із каталізаторів економічної кризи стала пандемія SARS-COV-2, наслідком якої були карантинні обмеження та закриття кордонів, що негативно вплинули на більшість галузей національного господарства. Особливо значні втрати зазнали суб'єкти господарювання. Загрози, пов'язані з воєнним станом поглибили економічну нестабільність через руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, мобілізацію працівників і скорочення доступу до фінансових ресурсів. В умовах турбулентності зовнішнього та внутрішнього середовища, зростання численних загроз і ризиків підприємствам необхідно формувати адаптивні стратегії фінансово-економічної безпеки.

Особливо важливим у цьому контексті є формування фінансової стійкості, яка виступає базисом фінансово-економічної безпеки підприємства. Фінансова стійкість забезпечує здатність суб'єкта господарювання протистояти зовнішнім і внутрішнім негативним впливам, зберігати стабільність основних фінансових показників і підтримувати економічну рівновагу. Саме вона визначає спроможність підприємства мінімізувати втрати, ефективно використовувати ресурси й уникати критичних ситуацій, пов'язаних із порушенням платоспроможності та ліквідності.

Розуміння фінансової стійкості як базису фінансово-економічної безпеки підприємства представлено на рисунку 1.1.

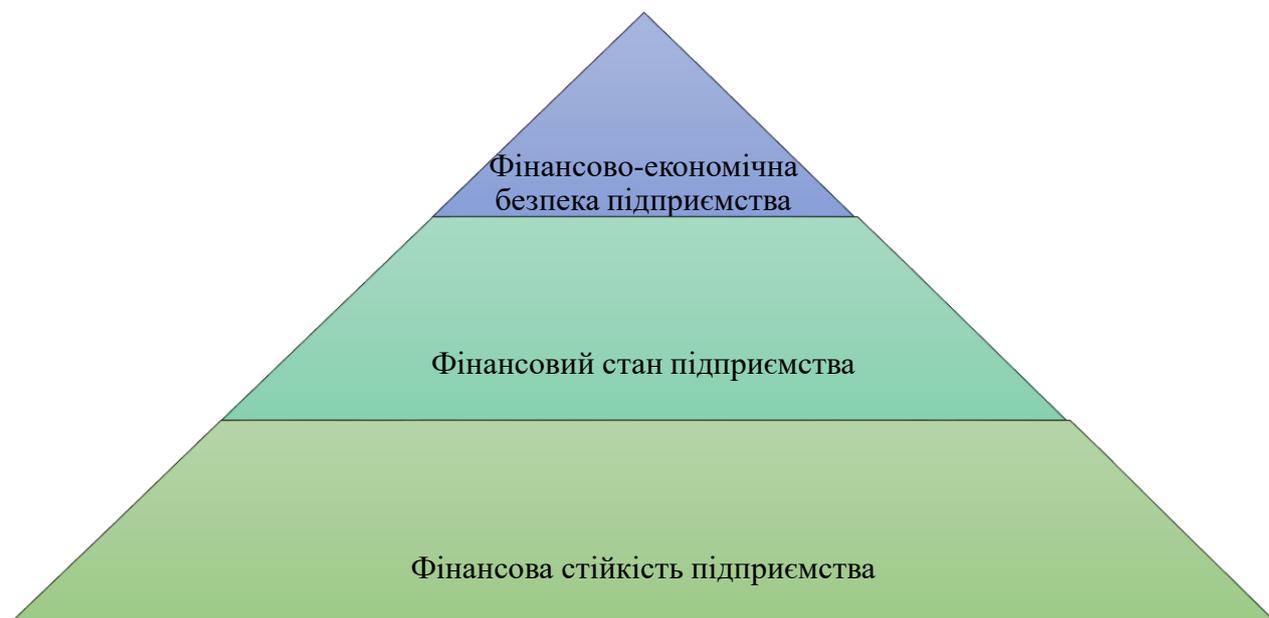

Рис. 1.1. Фінансова стійкість як базис фінансово-економічної безпеки підприємства

*Складено автором за [1]

Враховуючи сучасні підходи до формування фінансово-економічної безпеки, встановлено, що її основою, а також ключовою метою фінансової стратегії, є забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість виступає невід'ємною складовою фінансової безпеки, яка, своєю чергою, є частиною економічної безпеки. Вона має власний механізм реалізації, що відрізняє її від інших компонентів економічної безпеки. Крім того, фінансова безпека органічно пов'язана із забезпеченням інших видів економічної безпеки, виконуючи інтегруючу роль у створенні загальної системи економічної стабільності.

Фінансова стійкість підприємства є тісно взаємопов'язаною з категоріями фінансової безпеки, економічної безпеки, стабільності та рівноваги. Ці взаємозв'язки відображають складну систему взаємодії, що може бути представлена у вигляді теоретичної схеми, наведеної на рисунку 1.2.

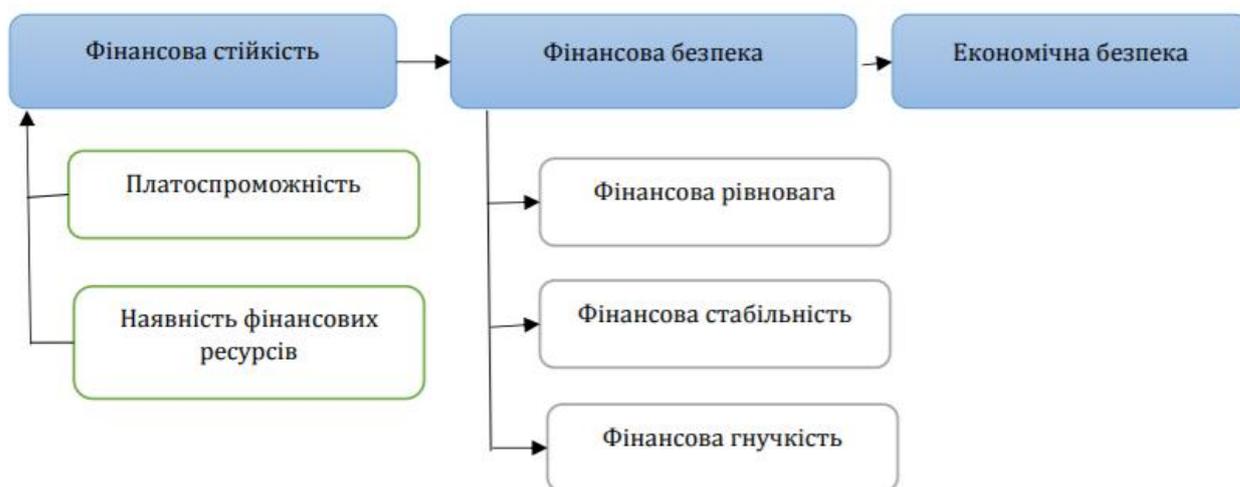

Рис. 1.2. Схема взаємозв'язку фінансової стійкості та фінансово-економічної безпеки підприємства

Поточний фінансовий стан підприємства та перспективи його подальшого розвитку значною мірою залежать від рівня фінансової стабільності. У разі зниження фінансової стійкості суб'єкт господарювання стає менш платоспроможним і вразливішим до ризиків та загроз зовнішнього середовища, що негативно впливає на його здатність підтримувати стабільність і конкурентоспроможність.

Погіршення фінансового стану підприємства внаслідок зниження рентабельності може спричинити низку негативних наслідків, таких як зменшення платоспроможності та ліквідності через нестачу грошових коштів. У результаті цього може виникнути криза платіжних засобів, що перетворює підприємство на «потенційно неплатоспроможне». Такий стан можна вважати початковим етапом фінансової кризи, який за певних обставин може призвести до банкрутства [2].

Аналіз існуючих підходів до визначення поняття «фінансова стійкість» дозволяє виділити такі ключові аспекти, що використовуються науковцями:

- фінансова стійкість характеризує стан підприємства, за якого розмір його активів є достатнім для виконання зобов'язань;
- це результат формування достатнього рівня прибутковості,

необхідного для розвитку підприємства;

- показник надійно гарантованої платоспроможності, що забезпечує баланс між власними та залученими фінансовими ресурсами;
- здатність підприємства функціонувати, адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищах, підтримуючи рівновагу між активами та пасивами;
- характеристика фінансової стабільності, яка залежить від високої частки власного капіталу у структурі фінансових ресурсів;
- стабільний фінансовий стан, що відображає баланс між ресурсами та джерелами їх формування, доходами та витратами, грошовими і товарними потоками.

Ці характеристики свідчать про багатогранність поняття фінансової стійкості, що має вирішальне значення для забезпечення стабільного функціонування підприємства навіть в умовах мінливого економічного середовища (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Підходи науковців до визначення поняття «фінансова стійкість»

№ з/п	Автор	Визначення
1	2	3
1	Філімоненко О.С. [3]	стан підприємства, за якого обсяг його майна (активів) забезпечує повне покриття зобов'язань, що свідчить про його платоспроможність
2	Кривицька О.Р. [4]	результат формування достатнього прибутку, який забезпечує економічну самостійність підприємства та дозволяє йому розвиватися.
3	Грабовецький Б.С. [5]	надійна платоспроможність, збалансованість власних та залучених ресурсів, незалежність від коливань ринкової кон'юнктури і партнерських відносин, довіра з боку кредиторів та інвесторів, а також рівень залежності від них, що забезпечується достатнім рівнем прибутку
4	Савицька Г.В. [6]	здатність підприємства забезпечувати стабільне функціонування і розвиток, підтримуючи баланс між активами і пасивами в умовах мінливого внутрішнього та зовнішнього середовища, що сприяє його платоспроможності та інвестиційній привабливості на довгострокову перспективу, при цьому мінімізуючи потенційні ризики до прийняттого рівня

Продовження табл. 1.1

1	2	3
5	Бланк І.А. [7]	характеристика стійкості фінансового стану підприємства, яка визначається значною часткою власного капіталу в загальному обсязі фінансових ресурсів, що використовуються
6	Коробов М.Я. [8]	стійкий фінансовий стан. Для оцінки ступеня фінансової стійкості підприємства необхідно здійснити комплексний аналіз всіх показників його фінансового стану
7	Івахненко В.М. [9]	збалансованість ресурсів та джерел їх формування, доходів і витрат, а також грошових і товарних потоків оцінюється через співвідношення власного та залученого капіталу підприємства, темпи накопичення власних коштів у результаті господарської діяльності та інші чинники
8	Тютюнник Ю.М. [10]	спроможність підприємства підтримувати свою діяльність і розвиток, забезпечувати баланс між активами та пасивами в умовах змінного економічного середовища, що забезпечує його платоспроможність і привабливість для інвесторів у довгостроковій перспективі з урахуванням прийняттого рівня ризику

Таким чином, фінансова стійкість підприємства визначається як стан фінансових ресурсів, їх ефективний розподіл та використання, що забезпечує стабільний розвиток фінансово-господарської діяльності шляхом збільшення прибутку та капіталу, а також підтримання належного рівня платоспроможності та кредитоспроможності [11-13].

Підприємство, будучи відкритою системою, має певний склад, структуру та взаємозв'язки між елементами у процесі господарської діяльності. У зв'язку з цим, поняття «фінансова стійкість» тісно пов'язане з іншими показниками фінансового стану підприємства (рис. 1.3).

Забезпечення фінансової стійкості є ключовим елементом фінансово-економічної безпеки підприємства. У разі нестабільності фінансової системи підприємства, його здатність до виживання значно знижується. Без досягнення належного рівня фінансової стійкості гарантування фінансово-економічної безпеки стає неможливим. Це також негативно впливає на адаптивність підприємства до внутрішніх та зовнішніх загроз.

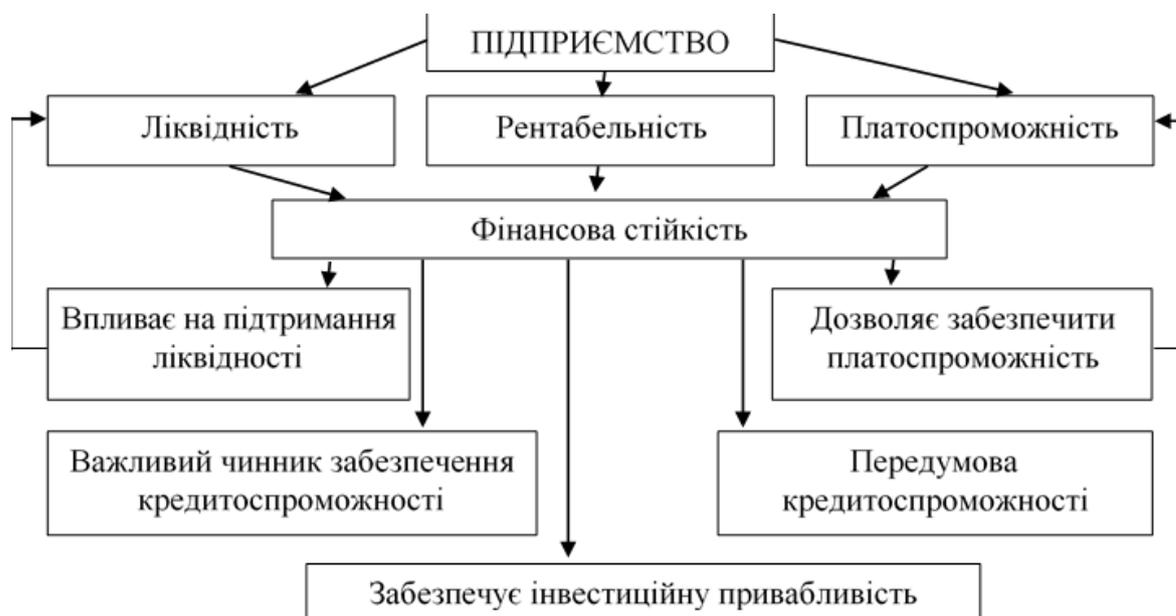

Рис. 1.3. Вплив фінансової стійкості на характеристики фінансового стану підприємства [14]

Фінансова стійкість та фінансово-економічна безпека є невід’ємними аспектами фінансової системи підприємства, і їх не можна розглядати як протилежні поняття, оскільки вони взаємно доповнюють одне одного, характеризуючи стан цієї системи. Фінансова стійкість підприємства відображає надійність та стабільність його складових, внутрішніх і зовнішніх зв’язків, а також здатність витримувати різноманітні внутрішні та зовнішні впливи. Високий рівень фінансової стійкості безпосередньо сприяє підвищенню фінансово-економічної безпеки підприємства. Порушення взаємозв’язків у фінансовій системі підприємства може призвести до її дестабілізації, що є чітким сигналом переходу до небезпечного стану. Отже, рівень фінансової стійкості є важливим чинником для забезпечення фінансово-економічної безпеки.

1.2. Основні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства

В умовах економічної та політичної кризи, що спостерігається в країні, основним завданням для кожного підприємства є забезпечення та ефективне управління його фінансовою стійкістю [15]. Фінансова стійкість є гарантією забезпечення рентабельності підприємств.

Фінансова стійкість підприємства безпосередньо залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансової діяльності. У разі успішного виконання виробничо-фінансового плану, це сприяє поліпшенню фінансового стану підприємства. Натомість, при невиконанні плану щодо виробництва та реалізації продукції, виникають негативні наслідки, такі як зростання вартості продукції, зниження обсягу виручки та прибутку, що веде до погіршення фінансової ситуації. Стабільний фінансовий стан підприємства є результатом не випадкових обставин, а продуманого і професійного управління усім комплексом факторів, що впливають на результати його господарської діяльності [16].

При дослідженні фінансової стійкості потрібно дослідити фактори, які впливають на неї. В економічній літературі фактори впливу на фінансову стійкість класифікують за різними класифікаційними критеріями: за місцем виникнення; за важливістю результату, за структурою; за масштабами впливу; за можливістю прогнозування; за ступенем впливу на діяльність підприємства; за ймовірністю реалізації; за часом. З точки зору формування заходів протидії впливу зовнішнього середовища важливе місце займає класифікація за місцем виникнення. Ключові зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на фінансову стійкість підприємства, зображені на рисунку 1.4.

Зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства, мають різний механізм впливу на його діяльність. Підприємство не здатне контролювати зовнішні фактори, оскільки вони не залежать від його власної діяльності. Однак, для забезпечення своєчасного реагування та адаптації до цих змін, необхідно приділяти їм належну увагу.

Рис. 1.4. Зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на фінансову стійкість

Внутрішні фактори перебувають під контролем підприємства і відіграють важливу роль у формуванні його стратегії. Серед них особливу значущість мають склад активів, фінансових ресурсів і їх структура. Для забезпечення фінансової стійкості підприємства необхідно ефективно управляти цими аспектами, мінімізуючи вплив зовнішнього середовища. Якщо підприємство має стабільну внутрішню структуру та достатні запаси, але зовнішнє середовище нестабільне, доцільними будуть заходи з управління зовнішніми загрозами через диверсифікацію та модернізацію бізнесу. Якщо ж підприємство має слабкі позиції, необхідно зосередитися на вузькому ринку або вийти з нього.

У наукових публікаціях зовнішнє середовище описується як багаторівнева структура, яка складається з елементів, що знаходяться поза межами підприємства, але мають різний вплив на його діяльність. Для оцінки

цих впливів застосовуються різноманітні методи аналізу зовнішнього середовища.

Чинники, що впливають на фінансову стійкість, можуть мати різні причини, що слід враховувати при управлінні ними. Зовнішні чинники, які визначаються об'єктивними економічними законами та мають обмежений вплив на діяльність підприємства, контрастують із внутрішніми чинниками, які можуть бути більш контрольованими і залежать від самого підприємства. Виходячи з цього, підхід до управління зовнішніми та внутрішніми факторами, що впливають на фінансову стійкість, має бути різним [16].

Для ефективного управління окремими факторами, а також для посилення чи зменшення їхнього впливу на фінансову стійкість підприємства, доцільно групувати їх відповідно до певних критеріїв (рис. 1.5).

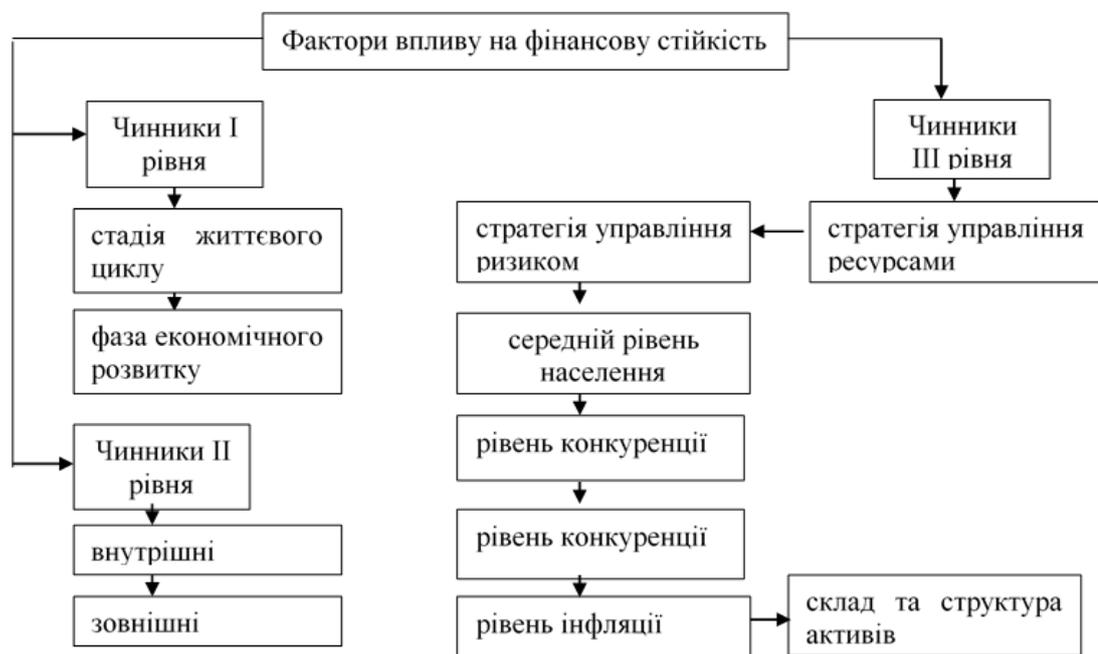

Рис. 1.5. Систематизовані за рівнями фактори впливу на фінансову стійкість підприємства

Підприємство, виступаючи як відкрита система і самостійний учасник ринкових відносин, має специфічну структуру внутрішнього та зовнішнього середовища, що визначає унікальний набір факторів, які можуть призвести до

втрати фінансової стійкості та платоспроможності, характерних для конкретного ринкового сегмента. Тому розробка індивідуальної системи управління чинниками, що можуть спричинити втрату фінансової стійкості, дозволить точно ідентифікувати основні фактори впливу, а також визначити періодичність контролю та ефективність вжитих заходів.

Таким чином, для ефективного фінансово-господарського функціонування підприємства необхідно постійно використовувати залучені фінансові ресурси. Головним завданням управління фінансовою стійкістю в контексті забезпечення економічної безпеки є оцінка здатності підприємства протистояти негативним впливам загроз, що можуть вплинути на його фінансовий стан. Здатність своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, розширювати фінансові можливості, подолати непередбачені потрясіння та підтримувати платоспроможність є важливим індикатором фінансової стійкості. У той час як платоспроможність є зовнішнім проявом фінансового стану підприємства, фінансова стійкість є її внутрішньою основою, яка забезпечує стабільну платоспроможність у довгостроковій перспективі.

1.3. Стратегії управління фінансовою стійкістю для зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємства

Стратегія управління фінансовою стійкістю підприємства характеризується кількома специфічними аспектами. По-перше, воно повинно відповідати принципам загального управління господарсько-фінансовою діяльністю підприємства, інтегруючись у цілісну систему управлінських процесів. По-друге, ефективність цього управління безпосередньо залежить від економічних показників конкурентного середовища та організаційно-правової форми підприємства. По-третє, стратегічне управління фінансовою стійкістю пов'язане з постійною необхідністю враховувати і реагувати на фінансові ризики, які можуть виникнути внаслідок погіршення економічного регулювання та неефективного використання ресурсного потенціалу

підприємства [17, 18].

Процес стратегічного управління фінансовою стійкістю має бути побудований на основі економічних принципів, що відповідають умовам та специфіці різних рівнів господарської діяльності. Враховуючи економічні можливості підприємств в умовах ринкової економіки, доцільно застосувати такі принципи стратегічного управління фінансовою стійкістю суб'єкта господарювання (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Принципи стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства

*Складено автором за [19, 20]

Формування стратегічних цілей управління фінансовою стійкістю підприємства здійснюється з урахуванням його сутності та принципів. Важливо зазначити, що стратегічні цілі фінансової стійкості підприємства

здебільшого орієнтовані на зміцнення позицій компанії в конкретному секторі економіки, а також на підтримку та розширення її довгострокових конкурентних переваг на ринку. Зазвичай такі цілі ставляться на середньострокову перспективу і націлені на досягнення бажаних економічних результатів у майбутньому.

При визначенні цілей управління фінансовою стійкістю доцільно застосовувати комплексний підхід, що враховує здатність підприємства адаптуватися до змін у конкурентному середовищі. Це можна реалізувати через побудову «дерева цілей», в якому кожна мета узгоджується з відповідними способами її досягнення.

«Дерево цілей» управління фінансовою стійкістю підприємства є наочним відображенням ієрархії та взаємозв'язку цілей. Основною концепцією його побудови є декомпозиція, яка спрямована на встановлення зв'язку між стратегічною метою та шляхами її реалізації, що виражаються у вигляді конкретних завдань для відповідних виконавців (рис. 1.7).

Головна мета	Основні цілі	Допоміжні цілі
Забезпечення економічної безпеки та стабільності функціонування і розвитку підприємства у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику	Збалансованість активів та пасивів	достатність власного капіталу; гнучка структура капіталу; достатність власного капіталу для фінансування оборотних активів
	Збалансованість доходів та витрат	достатній рівень рентабельності; збільшення обсягу товарообороту
	Збалансованість грошових потоків	забезпечення платоспроможності та самофінансування; зниження дебіторської заборгованості; забезпечення кредитоспроможності

Рис. 1.7. «Дерево цілей» системи стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства

*Складено автором за [19, 20]

Отже, основною метою управління фінансовою стійкістю суб'єкта господарювання є забезпечення економічної безпеки та стабільного функціонування і розвитку підприємства в довгостроковій перспективі, з

урахуванням прийнятного рівня ризику. Для мінімізації внутрішніх загроз та підвищення фінансової стабільності важливо створити механізм забезпечення фінансової стійкості, що передбачає організацію ефективної взаємодії всіх складових, залучених до процесу управління фінансовою стійкістю підприємства (рис. 1.8).

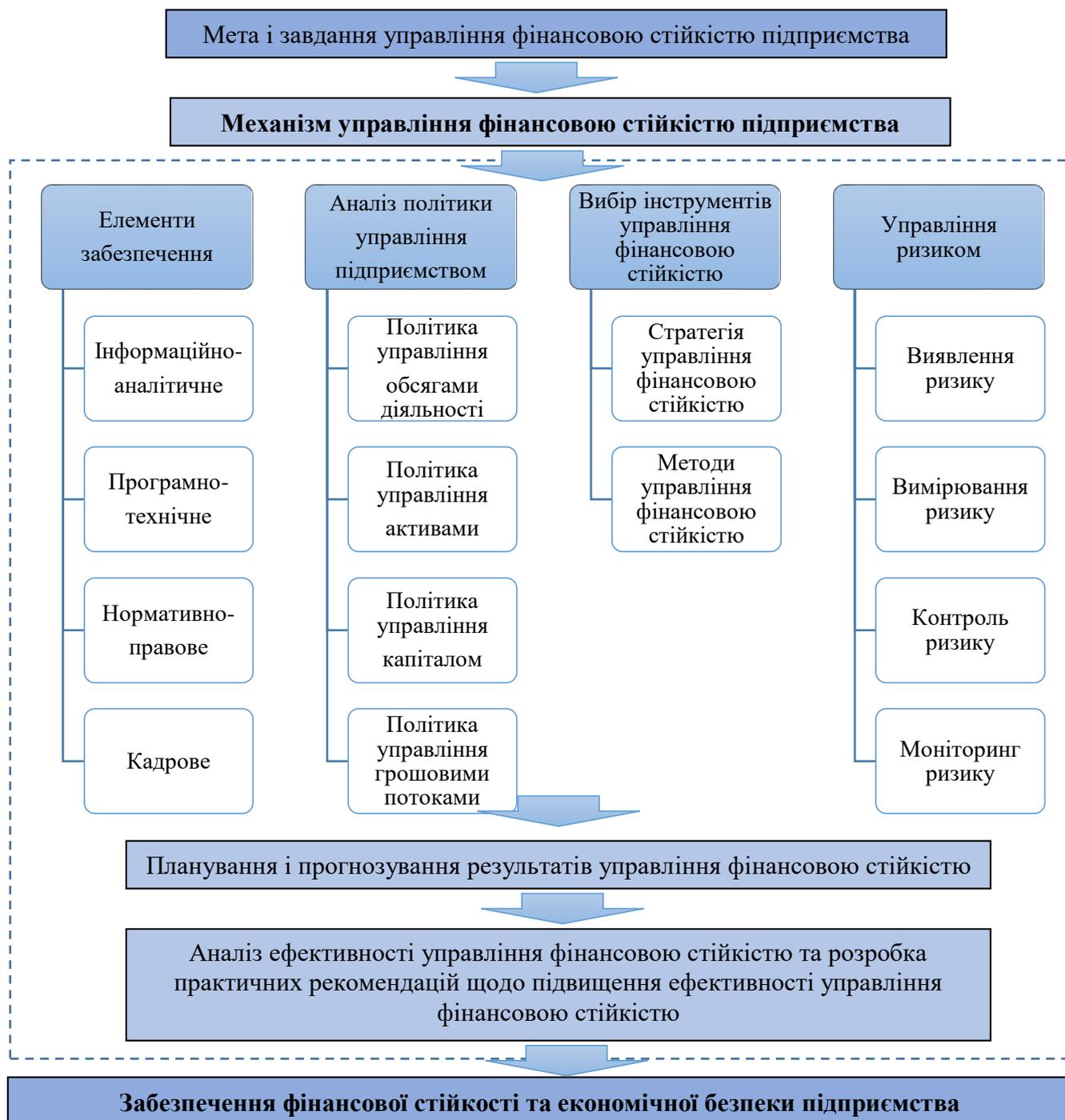

Рис. 1.8. Механізм управління фінансовою стійкістю

*Складено автором за [21-24]

Ефективний механізм управління фінансовою стійкістю передбачає налагоджену взаємодію всіх складових елементів, таких як інформаційно-аналітичне, програмно-технічне, нормативно-правове та кадрове забезпечення, а також використання відповідних інструментів для виявлення та мінімізації ризиків, що можуть загрожувати фінансовій стійкості. В результаті, цей механізм має на меті забезпечити високий рівень фінансової стійкості та економічної безпеки підприємства в цілому.

У ході впровадження механізму управління фінансовою стійкістю використовуються методи планування, оцінки та прогнозування. Враховуючи це, наступним етапом дослідження є глибоке вивчення цих методів та визначення особливостей їх застосування при оцінці рівня фінансової стійкості підприємства з подальшою розробкою заходів для його покращення.

Висновки до розділу 1

У процесі дослідження встановлено, що фінансова стійкість є невід'ємною складовою фінансової безпеки, яка, у свою чергу, є частиною економічної безпеки підприємства. Оскільки фінансова стійкість тісно пов'язана з категоріями фінансової безпеки, економічної безпеки, стабільності та рівноваги, було проаналізовано ланцюг їх взаємозалежності.

Аналіз наукових підходів до трактування поняття «фінансова стійкість» показав, що це стан фінансових ресурсів, їх розподілу та використання, який забезпечує сталий розвиток фінансово-господарської діяльності шляхом зростання прибутку і капіталу, а також забезпечення достатньої платоспроможності та кредитоспроможності.

Визначено основні ознаки взаємозв'язку фінансової стійкості та фінансово-економічної безпеки підприємства, такі як платоспроможність і фінансова незалежність, достатній рівень ліквідності активів, рентабельність і прибутковість діяльності, наявність достатніх резервів, сформована стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, попередження банкрутства, ефективне

використання ресурсів підприємства, а також здатність фінансової системи забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів. Це підкреслює необхідність ефективного управління фінансовою стійкістю для забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Здійснено глибоке дослідження факторів, що впливають на рівень фінансової стійкості, і представлено їх поділ на зовнішні та внутрішні. Оскільки ці чинники виникають з різних причин, їх необхідно враховувати при управлінні. Зовнішні чинники, які впливають на фінансову стійкість, зумовлені об'єктивними економічними законами і мають невелику залежність від діяльності підприємства. Натомість внутрішні чинники характеризуються високим рівнем керованості, і зміни залежать від функціонування самого суб'єкта господарювання. Таким чином, управлінські підходи до внутрішніх і зовнішніх факторів мають бути різними.

Першочерговим об'єктом управління фінансовим менеджментом підприємства є внутрішні чинники.

Доведено, що в сучасних умовах забезпечення фінансової стійкості є ключовим завданням, яке можливо реалізувати лише через своєчасне впровадження стратегічних підходів до управління підприємством. Актуальним напрямом для стабільного та безпечного функціонування підприємства є розробка ефективного механізму управління фінансовою стійкістю. Описано складові елементи та порядок формування механізму управління фінансовою стійкістю на основі забезпечення фінансово-економічної безпеки.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ТОВ «ВЕПРИК ПЛЮС»

2.1. Методичні підходи до оцінювання ефективності управління фінансовою стійкістю підприємства

Бізнес-середовище в сучасних економічних умовах характеризується нестабільністю, зростанням різноманітних викликів і загроз, кризовим становищем багатьох суб'єктів господарювання. більшість підприємств мають дуже складне фінансове становище. Тому основним завдання будь-якого бізнесу постає забезпечення та управління його фінансовою стійкістю. Для досягнення цієї мети виникає необхідність виявлення та аналізу факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства [25].

Порядок оцінювання рівня фінансової стійкості схематично можна представити в наступному вигляді (рис. 2.1).

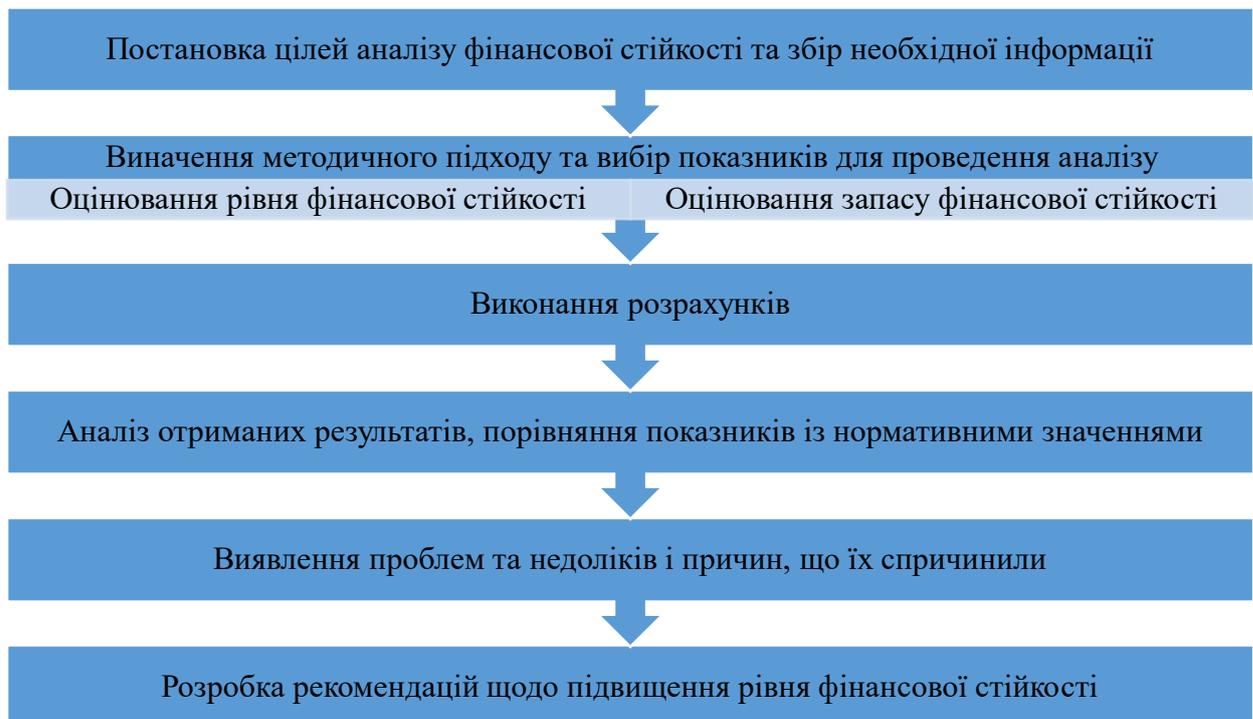

Рис. 2.1. Методика оцінювання рівня фінансової стійкості підприємства

*Складено автором за [26-29]

Практикою здійснення аналізу фінансової стійкості підприємства напрацьовано прийоми й методи його проведення [30].

В аналізі фінансової звітності можна виділити шість основних підходів.

1. Горизонтальний (динамічний) аналіз – полягає у порівнянні кожного показника фінансової звітності з відповідним показником попереднього звітного періоду. Цей метод застосовується для оцінки змін фінансових показників підприємства на основі даних балансу (форма №1), звіту про фінансові результати (форма №2), звіту про рух грошових коштів (форма №3) та звіту про власний капітал (форма №4).

2. Вертикальний (структурний) аналіз – спрямований на визначення структури фінансових показників із врахуванням впливу різних факторів на кінцевий результат. Зазвичай використовується для структурного аналізу активів і пасивів за даними балансу (форма №1) та для оцінки структури грошових потоків за звітом про рух грошових коштів (форма №3).

3. Трендовий аналіз – передбачає порівняння показників звітності за кілька попередніх періодів для виявлення трендів, тобто основних тенденцій у динаміці показників, очищених від впливу випадкових коливань. Цей підхід дозволяє екстраполювати ключові фінансові показники на майбутнє, що є основою прогнозного аналізу фінансового стану. Під час трендового аналізу розглядаються дані балансу (форма №1), звіту про фінансові результати (форма №2), звіту про рух грошових коштів (форма №3) та звіту про власний капітал (форма №4) за кілька попередніх років (зазвичай 3–5 років).

4. Аналіз коефіцієнтів (відносних показників) – базується на визначенні взаємозв'язку між окремими елементами фінансової звітності за різні періоди або між різними елементами фінансових документів. Відносні показники часто застосовуються для проведення факторного аналізу. Для обчислень використовуються дані балансу (форма №1) та звіту про фінансові результати (форма №2).

5. Порівняльний аналіз – це внутрішньогосподарське дослідження узагальнених звітних показників, яке здійснюється за окремими аспектами

діяльності підприємства, його дочірніх структур або філій. Окрім цього, порівняльний аналіз охоплює міжфірмове співставлення показників підприємства із аналогічними даними його конкурентів чи середньогалузевими значеннями. Для цього використовуються фінансові звіти (форми № 1–4), статистичні збірники, а також дані, що дозволяють оцінити позицію підприємства в галузі та його конкурентоспроможність.

б. Факторний аналіз – метод дослідження, спрямований на визначення впливу окремих факторів (причин) на формування результативного показника. Він може проводитися за допомогою детермінованих (послідовних у часі) або стохастичних (неупорядкованих) методів. Розрізняють прямий факторний аналіз, який передбачає розкладання результативного показника на окремі компоненти, та зворотний (синтетичний), де окремі елементи об'єднуються в інтегральний показник. Для виконання факторного аналізу використовують фінансову звітність (форми № 1–4), а також інформацію з синтетичного та аналітичного бухгалтерського обліку, зокрема дані Головної книги та журналів-ордерів [31].

При виборі конкретних показників для проведення аналізу слід відмітити, що оцінювання фінансової стійкості базується на розрахунку абсолютних і відносних показників, що ґрунтуються на порівнянні активів та їх джерел фінансування. Тоді як оцінювання запасу фінансової стійкості передбачає аналіз критичного обсягу реалізації, операційного та фінансового левериджу.

Дослідження фінансової стійкості підприємства передбачає застосування як абсолютних, так і відносних показників. Серед основних індикаторів, що використовуються в аналізі, можна виокремити: рівень наявності власних коштів у обороті; коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт автономії; коефіцієнт залежності від зовнішніх джерел фінансування; коефіцієнт фінансового ризику; коефіцієнт маневровості власного капіталу; коефіцієнт покриття запасів; коефіцієнт загальної заборгованості; співвідношення власного та залученого капіталу тощо.

Використання цих показників дозволяє здійснити комплексну оцінку фінансового стану підприємства та ідентифікувати можливі ризики. (табл. 2.1) [32].

Таблиця 2.1

Основні показники фінансової стійкості підприємства

№	Назва	Формула	Характеристика та джерело
1	2	3	4
1	Наявність власних коштів підприємства в обороті	$V = BK - HA$	Наявність власних коштів підприємства в обороті – визначається як різниця між власним капіталом та необоротними активами підприємства
2	Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{fc} = BK + ДЗ / A$	Показник характеризує фінансову стійкість підприємства. Він показує скільки грн. власного капіталу припадає на 1 грн залученого капіталу
3	Коефіцієнт автономії	$K_{фа} = BK / A$	Характеризує ступінь незалежності підприємства від зовнішніх запозичень
4	Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{фз} = A / BK$	Показник, обернений до коефіцієнту автономії. Зростання цього показника обумовлює збільшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства
5	Коефіцієнт фінансового ризику	$K_{фр} = ЗЗ / BK$	Показує скільки грн. залученого капіталу припадає на 1 грн власного капіталу підприємства
6	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$K_{нвк} = ВOK / BK$	Показник показує, яке частину власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності
7	Коефіцієнт покриття запасів	$K_{пз} = ВOK / З$	Показує, скільки на одиницю коштів, що вкладені у запаси припадає у сукупності власних коштів, довгострокових, та короткострокових зобов'язань
8	Коефіцієнт загальної заборгованості	$K_3 = ПЗ / BK$	Характеризує питому вагу поточних зобов'язань в загальній сумі джерел формування
9	Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	$K_{сп} = BK / ДЗ + ПЗ$	Показник характеризує фінансову стійкість підприємства. Він показує скільки гривнів власного капіталу припадає на 1 грн залученого капіталу
10	Наявність власних коштів	$V = BK - HA$	Обчислюють різницю між власним капіталом та необоротними активами підприємства
11	Наявність власних та довгострокових позикових коштів	$ВД = В + ДЗ$	Визначають збільшення попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань

12	Наявність загальних коштів	$ЗК = ВД + КК$	Фінансування запасів установлюють збільшення попереднього показника на суму короткострокових кредитів банків
13	Надлишок (+) або дефіцит (-) власних коштів	$\Phi_B = В - З_{п}$	—
14	Надлишок (+) чи дефіцит (-) власних та довгострокових позикових коштів	$\Phi_{ВД} = ВД - З_{п}$	—
15	Надлишок (+) чи дефіцит (-) загальних коштів	$\Phi_{ЗК} = ЗК - З_{п}$	—

Досягнення стабільного фінансового стану можливе за умов достатнього обсягу власних коштів, ефективного управління активами, оптимального рівня прибутковості, заснованого на аналізі операційних і фінансових ризиків, підтримання достатньої ліквідності, стабільного формування прибутку та наявності можливостей залучення зовнішніх фінансових ресурсів [33]. Для забезпечення фінансової стійкості підприємству необхідно мати гнучку структуру капіталу, організувати рух коштів таким чином, щоб забезпечувати постійне перевищення доходів над витратами, підтримувати платоспроможність і створювати умови для самофінансування.

2.2. Характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ «Веприк Плюс»

Сучасна ринкова економіка характеризується значною кількістю підприємств різних форм власності та напрямків діяльності. В Україні важливу роль у забезпеченні економічного розвитку відіграють підприємства сільськогосподарської галузі. Діяльність сільськогосподарських підприємств охоплює широкий спектр напрямків, які можна умовно поділити на дві основні групи: тваринництво та рослинництво. Тваринництво включає підгалузі, такі як скотарство, свинарство, птахівництво, конярство, вівчарство, звірівництво тощо. У рослинництві виділяються такі напрями, як рільництво, овочівництво,

садівництво, виноградарство тощо.

ТОВ «Веприк Плюс» є одним із представників сільськогосподарської галузі, розташованим у місті Гадяч Полтавської області. Повна назва підприємства – товариство з обмеженою відповідальністю «Веприк Плюс», скорочена назва – ТОВ «Веприк Плюс». Діяльність підприємства регламентується положеннями Конституції України, Цивільного та Господарського кодексів України, Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», а також іншими нормативно-правовими актами, чинними на території України, і статутом товариства.

Основною метою діяльності ТОВ «Веприк Плюс», як і будь-якого підприємства, є отримання прибутку, задоволення суспільних потреб у виготовленій продукції, виконаних роботах чи наданих послугах, а також одночасне вирішення соціальних і економічних інтересів учасників підприємства.

Оцінювання фінансово-господарської діяльності доцільно здійснити за показниками ділової активності ТОВ «Веприк Плюс», оскільки саме від рівня ділової активності залежить ефективність діяльності (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Коефіцієнти оборотності ТОВ «Веприк Плюс» за 2021-2023 роки

№	Показники	роки			темпи зростання, %	
		2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
1	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,77	1,18	1,33	66,67	112,71
2	Коефіцієнт ефективності використання ресурсів	0,83	0,48	0,49	57,83	102,08
3	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	25,33	14,27	8,86	56,34	62,09
4	Коефіцієнт кредиторської заборгованості	15,02	13,47	10,72	89,68	79,58
5	Тривалість оборотності	14	25	41	178,57	164,00

	дебіторської заборгованості					
6	Тривалість оборотів кредиторської заборгованості	24	27	34	112,50	125,93
7	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	1,3	0,8	1,91	61,54	238,75
8	Період обороту власного капіталу	1,56	0,94	1,1	60,26	117,02

Отже, підводячи підсумок розрахунку та аналізу показників оборотності можна зробити висновок, що їх динаміка за період 2021-2023 рр. заслуговує посередній оцінці. Коефіцієнти зазнають коливання порівняно з кожним роком і не завжди в кращу сторону. Певне зміцнення фінансової стійкості відбувалось на фоні негативної динаміки активів, що свідчить про зменшення зобов'язань підприємства.

Під фінансовим циклом слід розуміти період, який починається з моменту оплати постачальником за матеріали (погашення кредиторської заборгованості) й закінчується у момент надходження грошей від покупців за відвантажену продукцію. Тривалість фінансового циклу ТОВ «Веприк Плюс» можна побачити на рисунку 2.2.

ДЗт(14)	Запаси(277)				2021
КЗт(24)	Фінансовий цикл(267)				
ДЗт(25)	Запаси(450)				2022
КЗт(27)	Фінансовий цикл(448)				
ДЗт(41)	Запаси(396)				2023
КЗт(34)	Фінансовий цикл(403)				
0 днів	150 днів		300 днів	450днів	

Рис. 2.2. Тривалість фінансового циклу ТОВ «Веприк Плюс»

Аналіз фінансового циклу підприємства свідчить про те, що протягом усіх трьох досліджуваних років підприємство відчувало дефіцит коштів для фінансування своєї поточної діяльності. Найбільша тривалість фінансового циклу спостерігалася у 2022 році і становила 448 днів, що вказує на максимальну потребу підприємства у фінансових ресурсах для забезпечення виробничих оборотних коштів у цьому році. Найменша тривалість фінансового циклу була зафіксована у 2021 році, склавши 267 днів. Загалом результати аналізу свідчать про необхідність спрямування політики підприємства на оптимізацію оборотності запасів для зменшення тривалості фінансового циклу.

Прибуток безперечно є одним із ключових показників, що характеризує фінансову ефективність діяльності підприємства. Він являє собою інтегральний фінансовий результат, який демонструє підсумки роботи підприємства за певний звітний період з урахуванням усіх аспектів його діяльності. Цей показник є не лише індикатором рентабельності та економічної доцільності функціонування підприємства, але й основою для прийняття управлінських рішень щодо подальшого розвитку. Аналіз прибутковості дозволяє оцінити, наскільки ефективно використовуються ресурси, виявити сильні та слабкі сторони в управлінні фінансами, а також сформулювати стратегії для підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства [34, 35]. Крім того, прибуток є важливим джерелом самофінансування, що сприяє розширенню виробництва, впровадженню інновацій та реалізації довгострокових цілей.

Детальний аналіз процесів формування та розподілу прибутку підприємства можна здійснити на основі даних, представлених у таблиці 2.3.

Цей підхід дозволяє простежити динаміку ключових фінансових показників, що впливають на кінцевий фінансовий результат. Аналізуючи зміни у структурі формування прибутку, а також у напрямках його

використання, можна визначити, наскільки ефективно підприємство розподіляє свої фінансові ресурси.

Таблиця 2.3

Аналіз динаміки показників прибутковості підприємства
ТОВ «Веприк Плюс» за 2021-2023 роки

Показник	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+, -), тис.грн.	Темп росту, %	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+, -), тис.грн.	Темп росту, %
	тис.грн	тис.грн			тис.грн	тис.грн		
1	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Доходи	55753,00	52807,00	-2946,00	94,72	52807,00	81780,00	28973,00	154,87
2. Витрати	32328,00	32868,00	540,00	101,67	32868,00	52437,00	19569,00	159,54
3. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності (п.1 - п.2)	23425,00	19939,00	-3486,00	85,12	19939,00	29343,00	9404,00	147,16
4. Середньорічна вартість активів	28118,50	41421,50	13303,00	147,31	41421,50	60129,00	18707,50	145,16
5. Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	49814,00	48963,00	-851,00	98,29	48963,00	80011,00	31048,00	163,41
6. Рентабельність активів, % (п.3 : п.4)	0,83	0,48	-0,35	57,78	0,48	0,49	0,01	101,38
7. Рентабельність продаж, % (п.3 : п.5)	0,47	0,41	-0,06	86,60	0,41	0,37	-0,04	90,06
8. Рентабельність витрат, % (п.3 : п.2)	0,72	0,61	-0,12	83,72	0,61	0,56	-0,05	92,24
9. Виручка від реалізації в 1 грн. доходів (п.5 : п.1)	0,89	0,93	0,03	103,78	0,93	0,98	0,05	105,52
10. Доходи на 1 грн. активів (п.1 : п.4)	1,98	1,27	-0,71	64,30	1,27	1,36	0,09	106,68
11. Доходи на 1 грн. витрат (п.1 : п.2)	1,72	1,61	-0,12	93,16	1,61	1,56	-0,05	97,07

Аналіз доходів та витрат підприємства представлено на рисунку 2.3.

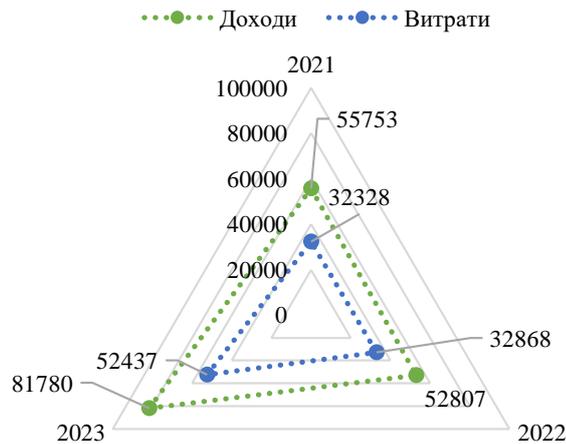

Рис. 2.3. Динаміка доходів і витрат ТОВ «Веприк Плюс»

Проведений аналіз динаміки показників доходів і витрат дозволяє зробити висновок, що на завершення досліджуваного періоду підприємство демонструє зростання рівня прибутковості. Це свідчить про підвищення ефективності використання всіх наявних ресурсів, включаючи матеріальні, фінансові та трудові. Зростання прибутковості може бути результатом оптимізації витрат, підвищення продуктивності, ефективної реалізації стратегії управління або вдосконалення виробничих процесів. Така тенденція є позитивним сигналом, що відображає поліпшення фінансового стану підприємства та його здатність успішно функціонувати у конкурентному середовищі.

2.3. Оцінювання рівня ефективності управління фінансовою стійкістю підприємства

У структурі елементів фінансової стабільності підприємства фінансова стійкість посідає ключове місце. Це зумовлює необхідність постійного пошуку ефективних шляхів досягнення оптимального рівня фінансової стійкості. Забезпечення довгострокової стабільності функціонування підприємства

вимагає не лише визначення конкретного рівня фінансової стійкості, але й проведення її детальної кількісної оцінки. Особливе значення мають встановлення «оптимального рівня» фінансової стійкості, аналіз чинників, що визначають межу стійкості, та розроблення обґрунтованих методичних підходів до її оцінювання. Це набуває особливої актуальності в умовах економічної нестабільності або кризового періоду, коли підприємства стикаються зі значними ризиками, що впливають на їх фінансовий стан [36].

Оцінювання ефективності управління фінансовою стійкістю на Проведемо аналіз фінансової стійкості на основі розрахунку показників (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс»

№ п/п	Найменування показника	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6	7
1	Наявність власних коштів підприємства	27304	44641	58057	163,50	130,05
2	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,88	0,93	0,88	105,68	94,62
3	Коефіцієнт фінансової автономії	0,87	0,93	0,87	106,90	93,55
4	Коефіцієнт фінансової залежності	1,15	1,08	1,16	93,91	107,41
5	Коефіцієнт фінансового ризику	0,15	0,08	0,16	53,33	200,00
6	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,67	0,71	0,72	105,97	101,41
7	Коефіцієнт покриття запасів	0,97	1,03	1,05	106,19	101,94
8	Коефіцієнт загальної заборгованості	0,13	0,07	0,14	53,85	200,00
9	Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	6,8	13,26	6,43	195,00	48,49

Взаємозв'язок показників фінансової стійкості та наявності власних коштів представлено на рисунку 2.4.

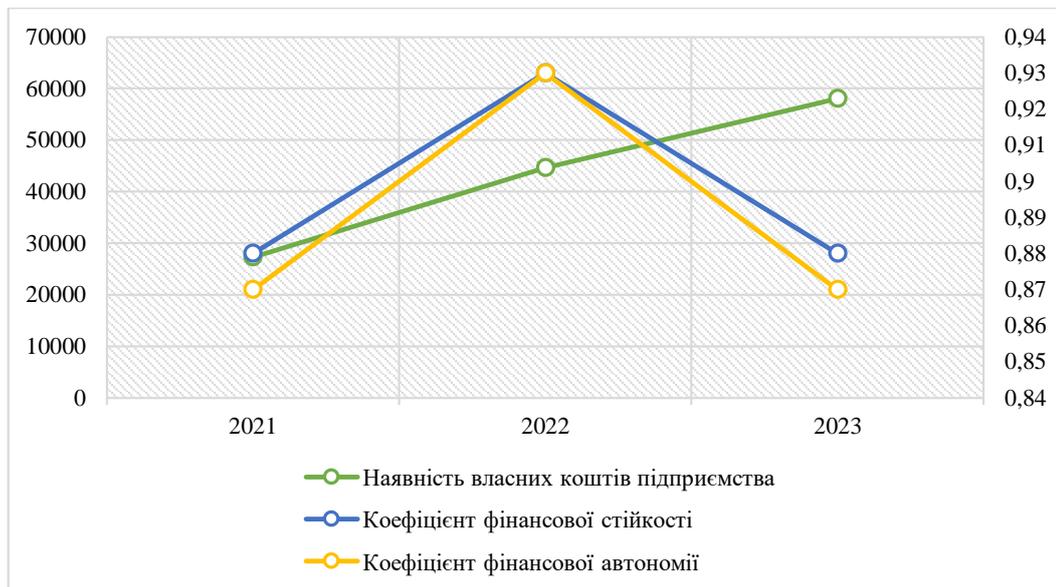

Рис. 2.4. Взаємозв'язок показників фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс» та наявності власних коштів

Власники підприємства зацікавлені в оптимізації структури власного капіталу та зниженні частки позикових ресурсів у загальному обсязі джерел фінансування. Для кредиторів важливим є рівень фінансової стійкості позичальника, який визначається обсягом власного капіталу та здатністю підприємства уникнути банкрутства. Аналіз коефіцієнтів дає змогу виявити сильні та слабкі сторони діяльності підприємства [37, 38]. Ці дані є важливими для управлінців, оскільки дозволяють ефективно контролювати діяльність компанії та запобігати фінансовій неспроможності. Крім того, аналіз коефіцієнтів допомагає глибше зрозуміти взаємозв'язок між фінансовими звітами, такими як баланс та звіт про фінансові результати. На сучасному етапі розвитку підприємствам доцільно звертати увагу на внутрішні чинники, які сприяють формуванню запасу фінансової міцності та забезпеченню беззбиткової діяльності.

Таким чином, результати аналізу показників фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс» свідчать про те, що підприємство перебуває на високому рівні фінансової стійкості. Це підтверджує його незалежність від зовнішніх кредиторів та інвесторів, а також забезпечує стабільність функціонування в умовах ринкової економіки.

Провівши розрахунки можемо визначити тип фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Визначення типу фінансового стану ТОВ «Веприк Плюс»

Показник	2021	2022	2023
Загальна величина запасів	23565	37832	49998
Наявність власних коштів	27304	44641	58057
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал)	27908	44789	59517
Наявність загальних коштів	27908	44789	59517
$\Phi_B = B - 3п$	3739	6809	8059
$\Phi_{BД} = BД - 3п$	4343	6957	9519
$\Phi_{Зк} = ЗК - 3п$	4343	6957	9519
Трикомпонентний показник фінансової стійкості $S(\Phi) = \{S1(\pm\Phi_B), S2(\pm\Phi_{BД}), S3(\pm\Phi_{Зк})\}$	S{1,1,1}	S{1,1,1}	S{1,1,1}

Так як всі запаси підприємства покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів, що трапляється вкрай рідко, то трикомпонентний показник має вигляд:

$$S = \{1,1,1\},$$

$$B > 3п.$$

Таким чином, можна зробити висновок, що ТОВ «Веприк Плюс» демонструє абсолютну фінансову стійкість, що свідчить про стабільність його діяльності та відсутність ризиків, пов'язаних із можливим банкрутством. Це свідчить про ефективне управління ресурсами та належний фінансовий стан підприємства. Зобразимо динаміку розрахованих показників на рисунку 2.5.

Аналізуючи динаміку запасів та джерел їх фінансування на підприємстві, можна відзначити позитивну тенденцію. Загальна величина запасів демонструє поступове зростання: у 2021 році їх обсяг становив 23 565 тис. грн., у 2022 році — збільшився до 37 832 тис. грн., а у 2023 році досяг 49 998 тис. грн. Це свідчить про розширення виробничої діяльності підприємства та збільшення обсягу його матеріальних активів [39].

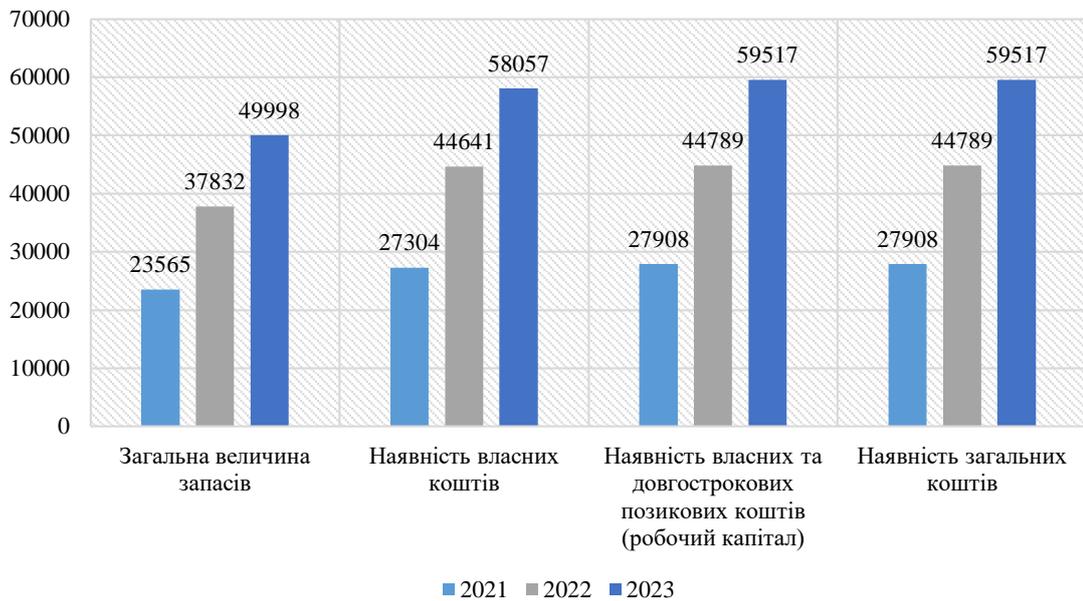

Рис. 2.5. Динаміка складових фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс»

Що стосується наявності власних коштів, то підприємство має достатній рівень фінансування власними ресурсами протягом аналізованого періоду. У 2021 році сума власних коштів склала 27 304 тис. грн., у 2022 році — зросла до 44 641 тис. грн., а у 2023 році досягла 58 057 тис. грн.

Крім того, підприємство демонструє зростання обсягу власних та довгострокових позикових коштів, що вказує на здатність залучати додаткове фінансування для підтримки своєї діяльності. Така динаміка є свідченням стійкості фінансового стану та ефективного управління джерелами фінансування.

Висновки до розділу 2

У ході дослідження встановлено, що методичний підхід до оцінки фінансової стійкості базується на детальному аналізі абсолютних і відносних показників, а також на визначенні запасу фінансової стійкості господарюючого суб'єкта. Основою такого підходу є розрахунок і співставлення активів підприємства та джерел їх фінансування, що дає змогу отримати об'єктивну картину фінансового стану. Застосування комплексного підходу до оцінки фінансової стійкості сприяє формуванню стратегії

управління фінансовими ресурсами, яка забезпечує стабільність функціонування підприємства навіть в умовах економічної нестабільності.

Згідно з проведеними розрахунками, ТОВ «Веприк Плюс» характеризується абсолютною фінансовою стійкістю, що означає відсутність ризику банкрутства. Підприємство є платоспроможним, оскільки має достатній обсяг коштів на розрахунковому рахунку, не має заборгованості, що потребує негайного погашення, і не спостерігається простроченої заборгованості. Протягом аналізованого періоду відзначено зростання як доходів, так і витрат, що вказує на стабільну діяльність підприємства та його здатність отримувати прибуток від основної операційної діяльності. Тенденція до зростання фінансових показників є свідченням сталого розвитку підприємства та ефективного використання його ресурсів.

Зважаючи на високий рівень фінансової стійкості досліджуваного підприємства, необхідно звернути увагу на можливості її підвищення. Це включає в себе визначення потенційних резервів, що можуть бути використані для зміцнення фінансової позиції підприємства.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ТОВ «ВЕПРИК ПЛЮС»

3.1. Визначення запасу фінансової стійкості підприємства

Запас фінансової стійкості є ключовим показником, що відображає здатність підприємства зберігати стабільність у разі зниження обсягів виробництва. Це критичний рівень, який визначає межу, при якій підприємство може скоротити обсяг виробництва без того, щоб понести збитки. В абсолютному вираженні цей показник визначається як різниця між прогнозованим обсягом реалізації та рівнем беззбитковості. Це свідчить про те, що підприємство повинно забезпечити збереження обсягів виробництва на рівні, що не перевищує величину запасу фінансової стійкості, аби уникнути фінансових втрат [40, 41].

Поріг рентабельності підприємства визначається за допомогою як аналітичного, так і графічного методів. Для цього важливо здійснити попереднє групування сумарних операційних витрат на фіксовані та змінні (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Розподіл операційних витрат ТОВ «Веприк Плюс» за елементами

№ з/п	Стаття витрат	Витрати на виготовлену продукцію (тис.грн.)			%	Витрати на реалізовану продукцію (тис.грн.)		
		2021	2022	2023		2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Матеріальні	31899	37363	47829	59	19033,40	19359,67	30735,46
2	Зарплата	4219	5687	8682	10,7	3451,82	3510,99	5574,06
3	Відрахування на соціальні заходи	1767	1236	1911	2,4	774,24	787,51	1250,26
4	Амортизація	957	1254	2060	2,5	806,5	820,33	1302,35
5	Інші витрати	7570	14310	20604	25,4	8194,04	8334,50	13231,87
6	Разом	46912	59850	81086	100	32260	32813	52094

Отже, на підприємстві ТОВ «Веприк Плюс» найбільшу частку в загальній структурі витрат займають матеріальні витрати. Значну частку складають також інші витрати, тоді як найменшу частину витрат становлять відрахування на соціальні заходи. Зважаючи на структуру витрат, в таблиці 3.2 представлено склад фіксованих та змінних витрат підприємства.

Таблиця 3.2

Обсяги та структура фіксованих і змінних витрат ТОВ «Веприк Плюс»,

тис. грн.

Фіксовані витрати	Значення			Змінні витрати	Значення		
	2021	2022	2023		2021	2022	2023
1.Амортизація	806,50	820,33	1302,35	1.Матеріальні затрати	19033	19359,67	30735,46
2.Зарплата управлінсько-го персоналу 30%	1035,55	1053,30	1672,22	2.Зарплата виробничого персоналу 70%	2416,27	2457,69	3901,84
3.Відрахування на соціальні заходи управлінського персоналу 30%	232,27	236,25	375,08	3.Відрахування на соціальні заходи виробничого персоналу 70%	541,97	551,26	875,18
4.Інші фіксовані витрати 70%	5735,83	5834,15	9262,31	4.Інші змінні витрати 30%	2458,21	2500,35	3969,56
Разом-фіксовані витрати	7810,15	7944,03	12611,96	Разом– змінні витрати	24449,85	24868,97	39482,04

Після групування витрат на фіксовані і змінні формуємо базову таблицю показників операційної діяльності підприємства у вигляді таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Рівень показників операційної діяльності ТОВ «Веприк Плюс», тис. грн.

№	Найменування показників	Значення, тис.грн.		
		2021	2022	2023
1	Сумарні операційні доходи	55684	52728	81663
2	Змінні витрати	24449,85	24868,97	39482,04
3	Валова маржа (маржинальний дохід) (р.1-р.2)	31234,15	27859,03	42180,96
4	Фіксовані (постійні) витрати	7810,15	7944,03	12611,96
5	Прибуток від операційної діяльності (р.3-р.4)	23424	19915	29569

Використовуючи дані таблиці 3.3, виконаємо розрахунки порогу рентабельності, запасу фінансової стійкості, операційного важеля. Дані занесемо до таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Показники фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс» за 2021-2023 рр.

Показник	Позначення	Значення		
		2021	2022	2023
Питома вага валової маржі	ПВВМ	0,56	0,53	0,52
Поріг рентабельності	Qp	13946,70	14998,74	24253,77
Запас фінансової стійкості	ЗФС	41737,3	37739,26	57409,23
Запас фінансової стійкості, %	ЗФС%	74,95	71,57	70,3
Операційний важіль	ОВ	1,33	1,40	1,43

На рисунку 3.1. зобразимо динаміку зміни показників ТОВ «Веприк Плюс» за 2021-2023 рр.

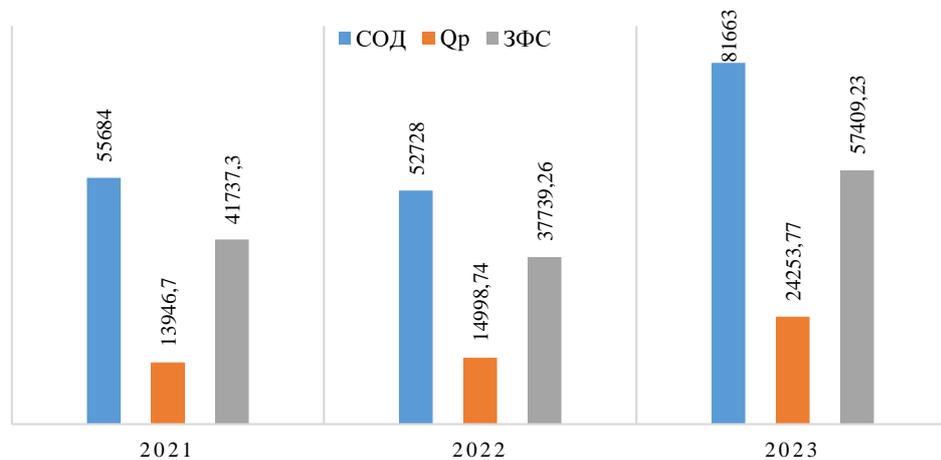

Рис. 3.1. Динаміка зміни показників ТОВ «Веприк Плюс» за 2021-2023 рр.

Отже, згідно з проведеними розрахунками, запас фінансової стійкості на кінець досліджуваного періоду має найвищий рівень, який становить 70,3%. Це свідчить про те, що підприємство може витримати зниження обсягів виробництва та реалізації продукції на 70% без настання збитків, що підкреслює високий рівень його фінансової стійкості. Операційний важіль на

рівні 1,43 вказує на здатність підприємства генерувати зростання прибутку при збільшенні обсягів продажу.

Загалом, чим вищий поріг рентабельності, тим складніше його перевищити, що створює додаткові труднощі в умовах зниження попиту. Проте з низьким порогом рентабельності підприємство зможе легше адаптуватися до змін ринкових умов, таких як зменшення попиту або коригування цінової політики. Зниження порогу рентабельності можна досягти шляхом збільшення маржинального прибутку або зменшення постійних витрат. Тому важливо знайти оптимальний баланс між постійними та змінними витратами для забезпечення ефективного функціонування підприємства та підтримки його фінансової стійкості [42, 43].

Операційний важіль є ключовим показником, що характеризує внутрішню структуру валової маржі підприємства. Він визначає співвідношення між операційним прибутком та фіксованими витратами, що дає змогу оцінити, як зміни в обсягах виробництва та продажу можуть впливати на фінансові результати підприємства.

Якщо обсяг фіксованих витрат збільшується, то це призводить до зростання значень операційного важеля, що, у свою чергу, підвищує рівень підприємницького ризику. У разі змін у обсягах виробництва чи продажу (збільшення чи зменшення операційних доходів), операційний прибуток буде змінюватися пропорційно величині операційного важеля [44].

Для визначення сили впливу операційного важеля використовують таке залежність:

$$\Delta t_n \% = OB \cdot \Delta t_p \% , \quad (3.1)$$

де $\Delta t_n \%$ – процентне зростання операційного прибутку підприємства;

$\Delta t_p \%$ – процентне збільшення операційних доходів підприємства від реалізації продукції.

Відповідно на кожен відсоток зміни операційних доходів (як підвищення, так і зниження), операційний прибуток змінюється пропорційно величині операційного важеля.

Наприклад, якщо обсяги операційної діяльності зростають на 5%, операційний прибуток підвищиться на 7,15%, як це продемонстровано в таблиці 3.5. Це свідчить про високу чутливість операційного прибутку до змін у рівні операційних доходів, що робить аналіз операційного важеля важливим інструментом для управління фінансовими ризиками та прийняття обґрунтованих рішень з оптимізації витрат.

Таблиця 3.5

Прямий розрахунок показників операційної діяльності підприємства при її зростанні у плановому періоді на 5%

№ з/п	Показник	Розрахунок	Значення, тис.грн.
1	Сумарні операційні доходи	81663*1,05	85746,15
2	Змінні витрати	39482,04*1,05	41456,14
3	Валова маржа	р.1 - р.2	44290,01
4	Фіксовані витрати	-	12611,96
5	Прибуток від операц. діяльності	р.3 - р.4	31678,05

Отже, на основі отриманого результату, при зниженні обсягів реалізації продукції на 3,5% темп падіння операційного прибутку становить -5,01%. Це означає, що при такому зниженні обсягів діяльності, операційний прибуток підприємства зменшиться на 5,01%.

Після зниження обсягів на 3,5%, планова величина прибутку становитиме 28087,59 тис. грн, що на 1481,41 тис. грн менше, ніж в базовому періоді. Для перевірки отриманого результату можна використовувати прямі розрахунки, застосовуючи залежності та показники, наведеними у таблиці 3.6.

Прямий розрахунок передбачає використання операційного важеля та залежностей між змінами в обсягах реалізації і змінного прибутку, що дозволяє перевірити точність отриманого результату та уточнити дані в разі необхідності.

Таблиця 3.6

Прямий розрахунок показників операційної діяльності підприємства
при її падінні у плановому періоді на 3,5%

№ з/п	Показник	Розрахунок	Значення, тис.грн.
1	Сумарні операційні доходи	$81663 * 0,965$	78804,80
2	Змінні витрати	$39482,04 * 0,965$	38100,17
3	Валова маржа	p.1- p.2	40704,63
4	Фіксовані витрати	-	12611,96
5	Прибуток від операційної діяльності	p.3 - p.4	28092,67

Підсумовуючи результати проведених розрахунків, можна стверджувати, що величина операційного важеля значно впливає на темпи змін операційного прибутку в плановому періоді. Зокрема, чим вищий операційний важіль, тим більше зростання або падіння операційного прибутку залежно від зміни обсягів операційної діяльності [45, 46]. При збільшенні операційного важеля, яке може бути зумовлене зростанням витрат на модернізацію технічної бази та управління, підприємству необхідно забезпечувати випереджальне збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції. У таких умовах підприємство може досягати високих рівнів прибутковості. Однак за зниження операційного важеля, обсяги виробництва, реалізації продукції та операційного прибутку мають тенденцію до зменшення, причому з високою інтенсивністю.

Таким чином, у випадку збільшення обсягів операційної діяльності на 5%, операційний прибуток зросте на 2114,18 тис. грн. Натомість при зменшенні обсягів діяльності на 3,5%, операційний прибуток знизиться на 1481,41 тис. грн. Це свідчить про те, що зменшення операційного прибутку відбувається швидшими темпами, ніж скорочення обсягів операційної діяльності. Оскільки величина операційного важеля ТОВ «Веприк Плюс» становить 1,43, рівень підприємницького ризику для його виробничо-комерційної діяльності оцінюється як низький. Тип діяльності підприємства

можна класифікувати як малоризиковий і консервативний, що свідчить про стабільність фінансово-економічного стану підприємства.

3.2. Обґрунтування резервів підвищення рівня фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс»

Аналізуючи резерви підвищення фінансової стійкості підприємства, доцільно дослідити вплив рівня прибутковості окремих груп продукції на фінансові результати операційної діяльності ТОВ «Веприк Плюс».

Операційна діяльність є основним видом діяльності підприємства, спрямованим на виробництво та реалізацію продукції (товарів, робіт, послуг), що відповідає основній меті створення підприємства та забезпечує більшу частину його доходів. До операційної діяльності також відносять інші види діяльності, які не підпадають під категорію інвестиційної чи фінансової. Типовими прикладами руху грошових коштів у межах операційної діяльності є надходження від реалізації продукції, оплата постачальникам за товари й послуги, виплати заробітної плати, а також сплата податків [47, 48].

Як правило, операційна діяльність підприємства охоплює випуск та реалізацію кількох номенклатурних груп продукції, кожна з яких має індивідуальні характеристики щодо витрат, обсягів збуту та рівня прибутковості.

Для глибшого аналізу процесу формування операційного прибутку необхідно визначити внесок окремих номенклатурних груп продукції у загальні фінансові результати підприємства. Такий аналіз доцільно здійснювати за встановленою методикою, яка передбачає розрахунок ключових показників, зокрема порогу рентабельності, запасу фінансової стійкості, а також обсягів операційного прибутку чи збитків для кожної групи продукції.

Розрахунки зазначених показників здійснюємо за звітний 2023 рік в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Аналіз впливу груп продукції на рівень фінансових результатів
операційної діяльності ТОВ «Веприк Плюс»

№ з/п	Найменування показників	Один. вимірювання	Найменування групи продукції			Уцілому по підприємству
			Ячмінь	Соняшник	Кукурудза	
1	2	3	4	5	6	7
1	Сумарні операційні доходи	Тис.грн.	11432,82 _{0,14}	24498,9 _{0,3}	45731,28 _{0,56}	81663 ₁
2	Змінні витрати	Тис.грн.	8574,61 _{0,75}	5755,23 _{0,25}	25152,20 _{0,55}	39482,04 _{0,48}
3	Валова маржа	Тис.грн.	2858,21 _{0,25}	18743,67 _{0,75}	20579,08 _{0,45}	42180,96 _{0,52}
4	Фіксовані витрати	Тис.грн.	3152,99	3783,59	5675,38	12611,96
5	Операційний прибуток (збиток)	Тис.грн.	-294,78	14960,08	14903,7	29569
6	Питома вага валової маржі	-	0,25	0,75	0,45	0,52
7	Поріг рентабельності	Тис.грн.	12611,96	5044,79	12611,95	24253,77
8	Запас фінансової стійкості абсолютний	Тис.грн.	-1179,14	19454,11	33119,33	57409,23
9	Запас фінансової стійкості у відсотках	%	-10,31	79,44	72,42	70,30

За результатами проведених розрахунків встановлено, що перша група продукції є збитковою для ТОВ «Веприк Плюс». Сумарний обсяг операційних доходів цієї групи становить 11432,82 тис. грн., що відповідає 14% сукупних операційних доходів підприємства. Змінні витрати цієї групи складають 8574,1 тис. грн., або 0,75% загальних операційних доходів. Валова маржа для першої групи продукції становить 2858,21 тис. грн., що дорівнює 0,25% у структурі сукупних операційних доходів. Однак через недостатній рівень валової маржі сформувався операційний збиток у розмірі 294,78 тис. грн.

Розрахований поріг рентабельності для першої групи продукції складає 12611,96 тис. грн. Запас фінансової стійкості є негативним і дорівнює -1179,14 тис. грн., що у відсотковому вираженні становить -10,31%. Графічне представлення даних відображено на рисунку 3.2.

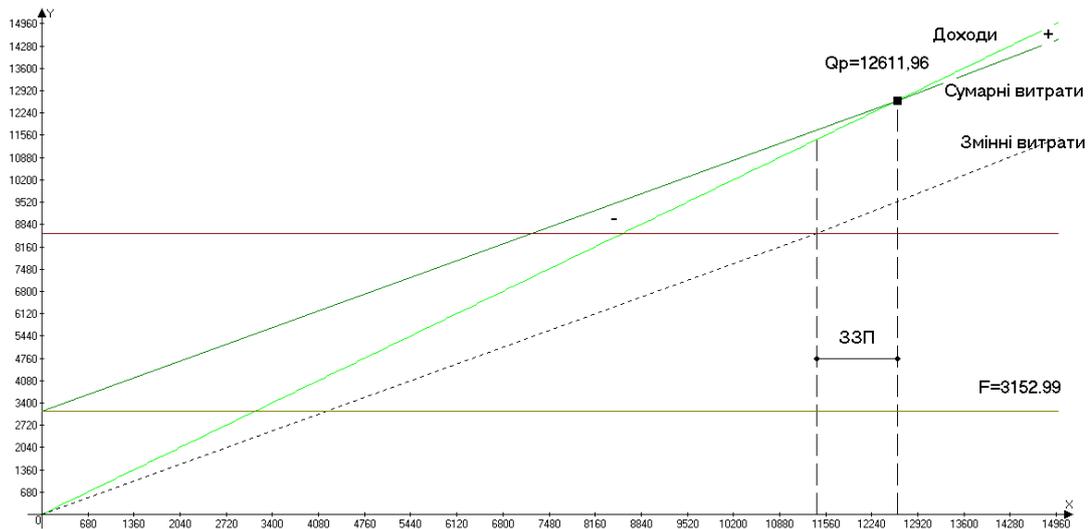

Рис. 3.2. Графічна інтерпретація збиткової продукції ТОВ «Веприк Плюс» (X – доходи, Y – витрати, тис. грн)

Тому підприємству слід зняти з виробництва збиткову продукцію (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Визначення планових результатів операційної діяльності підприємства у результаті проведення господарських заходів з управління номенклатурою виробництва і збуту продукції

№ з/п	Найменування показників	Один. вимірювання	Найменування групи продукції		Уцілому по підприємству
			Соняшник	Кукурудза	
1	2	3	4	5	6
1	Сумарні операційні доходи	Тис.грн.	32665,2 ^{0.4}	48997,8 ^{0.6}	81663 ¹
2	Змінні витрати	Тис.грн.	8166,30 ^{0.25}	26948,79 ^{0.55}	35115,09 ^{0.43}
3	Валова маржа	Тис.грн.	24498,90 ^{0.75}	22049,01 ^{0.45}	46547,91 ^{0.57}
4	Фіксовані витрати	Тис.грн.	5044,78	7567,18	12611,96
5	Операційний прибуток (збиток)	Тис.грн.	19454,12	14481,83	33935,95
6	Питома вага валової маржі	-	0,75	0,45	0,57
7	Поріг рентабельності	Тис.грн.	6726,37	16815,96	22126,25
8	Запас фінансової стійкості абсолютний	Тис.грн.	25938,83	32181,84	59536,75
9	Запас фінансової стійкості у відсотках	%	79,41	65,68	72,91

Графічна інтерпретація змін після проведення цих заходів відображена на рис. 3.3.

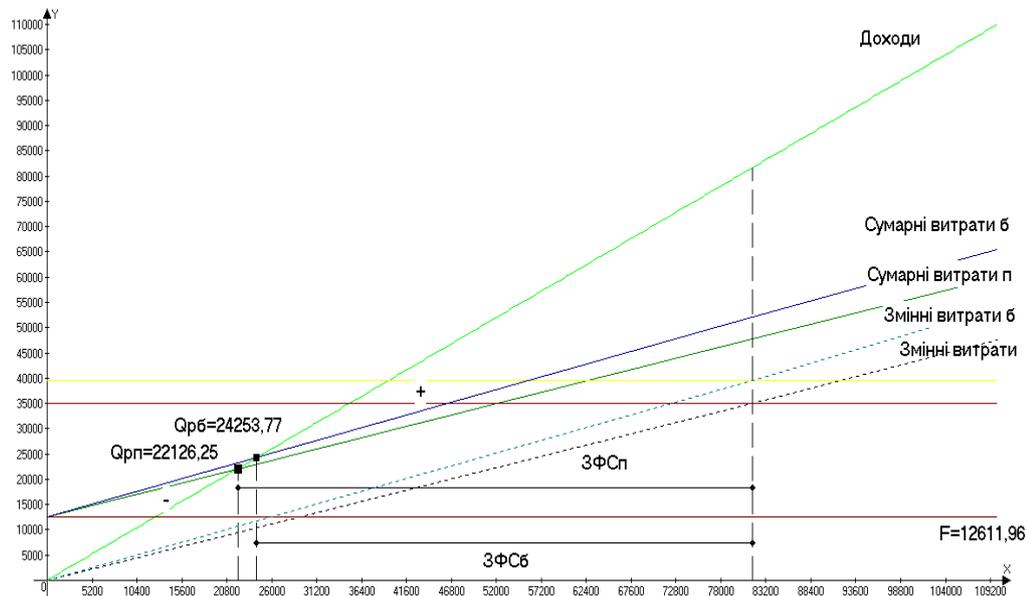

Рис. 3.3. Графічна інтерпретація порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості після змін (X – доходи, Y – витрати, тис. грн)

На основі проведених розрахунків встановлено, що виключення збиткової групи продукції з асортименту підприємства дозволило отримати операційний прибуток у розмірі 33935,95 тис. грн., що на 4366,95 тис. грн. більше порівняно з попередніми показниками.

Водночас, завдяки збереженню обсягів реалізації на досягнутому рівні та зростанню виробництва по прибуткових групах продукції, відбулося суттєве покращення фінансових результатів підприємства. Зокрема, було зафіксоване збільшення валової маржі, що свідчить про ефективніше використання ресурсів та підвищення загальної фінансової стійкості підприємства.

3.3. Удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства в аспекті зміцнення фінансово-економічної безпеки

Проблеми забезпечення фінансової стійкості є одними з найважливіших як у фінансовій, так і в загальноекономічній площині. Аналіз сучасної ситуації в Україні свідчить про те, що етап економічного циклу, на якому перебуває

національна економіка, істотно впливає на рівень фінансової стабільності підприємств [49].

На основі аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду виокремлено комплекс пріоритетних інструментів, які можуть бути застосовані для підвищення фінансової стійкості підприємств у різних секторах економіки. Ці інструменти базуються на забезпеченні фінансово-економічної безпеки та охоплюють наступні напрями (рис. 3.4).

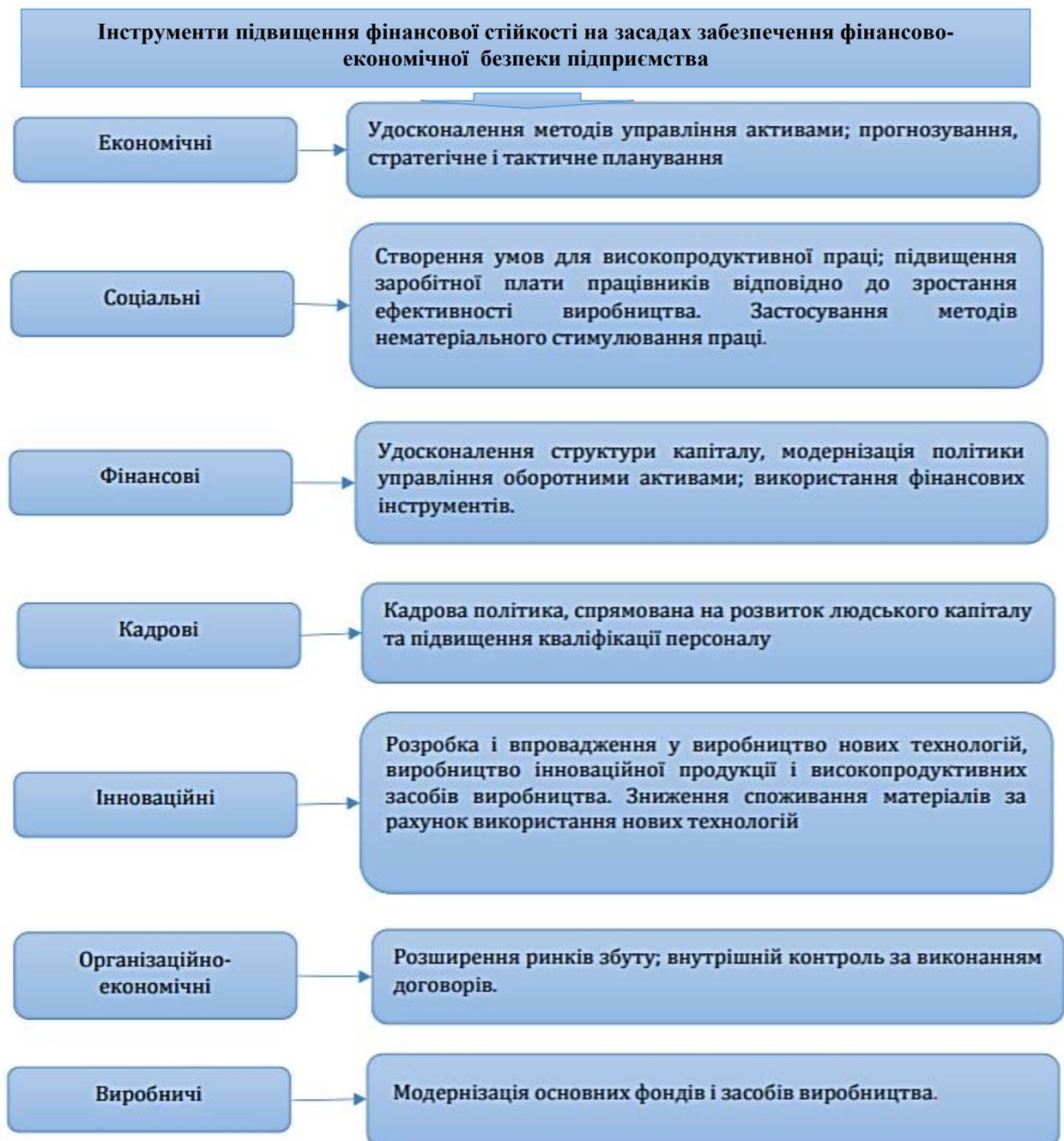

Рис. 3.4. Інструменти зміцнення фінансової стійкості

Підвищення фінансової стійкості та ліквідності підприємства, а також забезпечення більшої доступності власних фінансових ресурсів є досяжним завданням. Його реалізація можлива за рахунок нарощування обсягів реалізації продукції, зростання прибутку та підвищення рівня рентабельності.

Серед основних напрямів, які доцільно враховувати для досягнення зазначених цілей, виділяються такі:

1. Оптимізація управління виробничими запасами: розробка та впровадження ефективної системи планування обсягу виробничих запасів з метою раціонального використання ресурсів.

2. Зменшення ризику неповернення коштів за реалізовану продукцію: проведення аналізу платоспроможності та фінансової стійкості покупців, що дозволить знизити ймовірність втрат через несплату.

3. Удосконалення роботи з дебіторами: розробка та впровадження політики ефективного збору платежів за реалізовану продукцію, включаючи систематичний моніторинг кредитного статусу контрагентів і впровадження заходів для зниження частки дебіторської заборгованості у структурі оборотного капіталу.

4. Застосування фінансових інструментів для підвищення ліквідності: використання таких банківських послуг, як факторинг, що сприятиме оперативному отриманню грошових коштів і зниженню фінансових ризиків [50-52].

Управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах забезпечення його економічної безпеки є результатом інтеграції всіх компонентів системи фінансових відносин. Цей процес формується у межах операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, виступаючи якісним показником фінансового стану підприємства. Він відображає здатність адаптуватися до змін внутрішнього та зовнішнього середовища, забезпечуючи фінансову незалежність від зовнішніх джерел фінансування та підтримуючи економічну безпеку підприємства.

Розробка ефективних підходів до управління фінансовою стійкістю підприємства є однією з ключових економічних задач у сучасних умовах ринкового розвитку. Недостатня фінансова стабільність призводить до втрати платоспроможності та браку ресурсів для виконання основних функцій, що вимагає постійної адаптації підприємства до змін у його середовищі. Порухення темпів розвитку виробничої та торгово-економічної діяльності створює ризики, які негативно впливають на ефективність функціонування компанії [53].

Водночас надмірна фінансова стійкість може також бути небажаною, оскільки ускладнює формування капіталу для розвитку, сприяє зростанню витрат через утримання надлишкових запасів та резервів, що в свою чергу перешкоджає оптимальному використанню фінансових ресурсів.

Комплексність управління фінансовою стійкістю підприємства, ґрунтованої на можливості прогнозування результатів взаємного впливу адаптаційних процесів розвитку і забезпечення економічної безпеки, визначає зміст конкретних функцій управління, необхідних для її досягнення (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Алгоритм комплексного управління фінансовою стійкістю підприємства [54]

Удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства сприяє забезпеченню його економічної безпеки, зокрема, шляхом адаптації часових рамок, у межах яких оцінюється фінансова спроможність, та посиленням стратегічної орієнтації управління. Важливим аспектом цього процесу є підвищення значущості показників фінансової стійкості, що формуються поза межами підприємства (наприклад, рівень капіталізації), оскільки вони характеризують ризики, пов'язані з його діяльністю, з точки зору забезпечення економічної безпеки. Такі показники відображають основні зовнішні та внутрішні чинники, які впливають на формування можливостей або загроз для економічної безпеки підприємства. Зокрема, вони вказують на ризики, пов'язані з неспроможністю своєчасно адаптуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовища, що може спричинити зниження фінансової стійкості та загального рівня безпеки.

Рівні та завдання управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті забезпечення його економічної безпеки доцільно розглядати через призму фінансових процесів, які дозволяють оцінити стабільність грошових потоків, структурну ліквідність балансу, ліквідність активів, а також інші ключові аспекти. До таких аспектів належать збереження майнових активів шляхом збільшення капітальної вартості, можливість реалізації інноваційних проектів за рахунок максимізації чистого грошового потоку (рис. 3.6).

Функціонування підприємства у динамічному зовнішньому середовищі вимагає певного рівня адаптації, залежно від рівня його фінансової стійкості.

У разі досягнення фінансово-стійкого стану підприємство отримує можливість активного розвитку. Це реалізується через впровадження господарських операцій з різними рівнями фінансового ризику, які дозволяють одночасно впроваджувати інновації, здійснювати модернізацію, технічне переоснащення, адаптувати виробничі відносини та розвивати нові напрями діяльності [55].

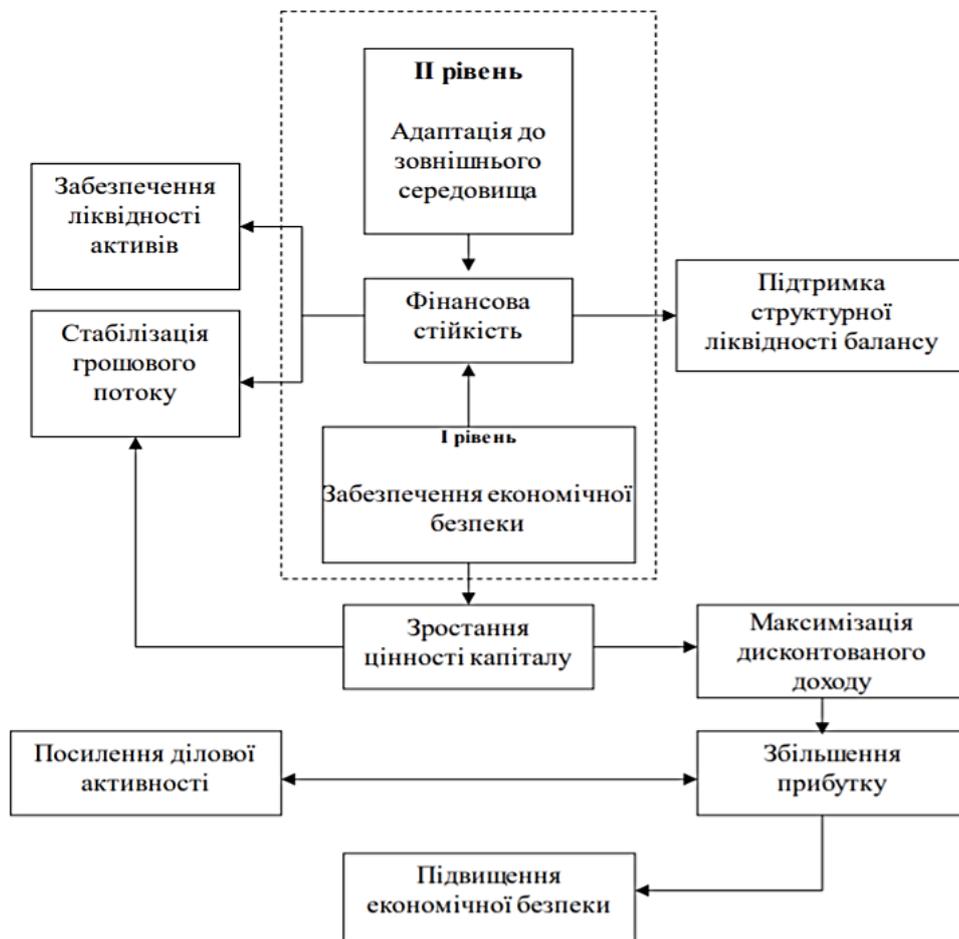

Рис. 3.6. Управління фінансовою стійкістю в аспекті зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємства

За умов нестабільного фінансового становища підприємства доцільним є впровадження заходів, спрямованих на підвищення рівня рентабельності продажів (або надання послуг), оптимізацію структури капіталу та його витрат, моніторинг запасів для визначення оптимального розміру партії замовлення, а також реалізацію надлишкових активів, включаючи майно.

Управління фінансовою стійкістю підприємства в процесі забезпечення його економічної безпеки виступає ключовою передумовою його подальшого розвитку. Це управління включає комплекс заходів, спрямованих на прийняття ефективних управлінських рішень. Воно базується на функціях, інтегрованих у відповідну організаційну структуру та інформаційні потоки [56].

Головними завданнями є прогнозування потенційних загроз, ідентифікація та аналіз негативних впливів на ранніх етапах, а також своєчасне відновлення фінансової рівноваги. Реалізація цих заходів забезпечує здатність підприємства досягати стратегічних цілей, зберігати конкурентні переваги та своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання (рис. 3.7).

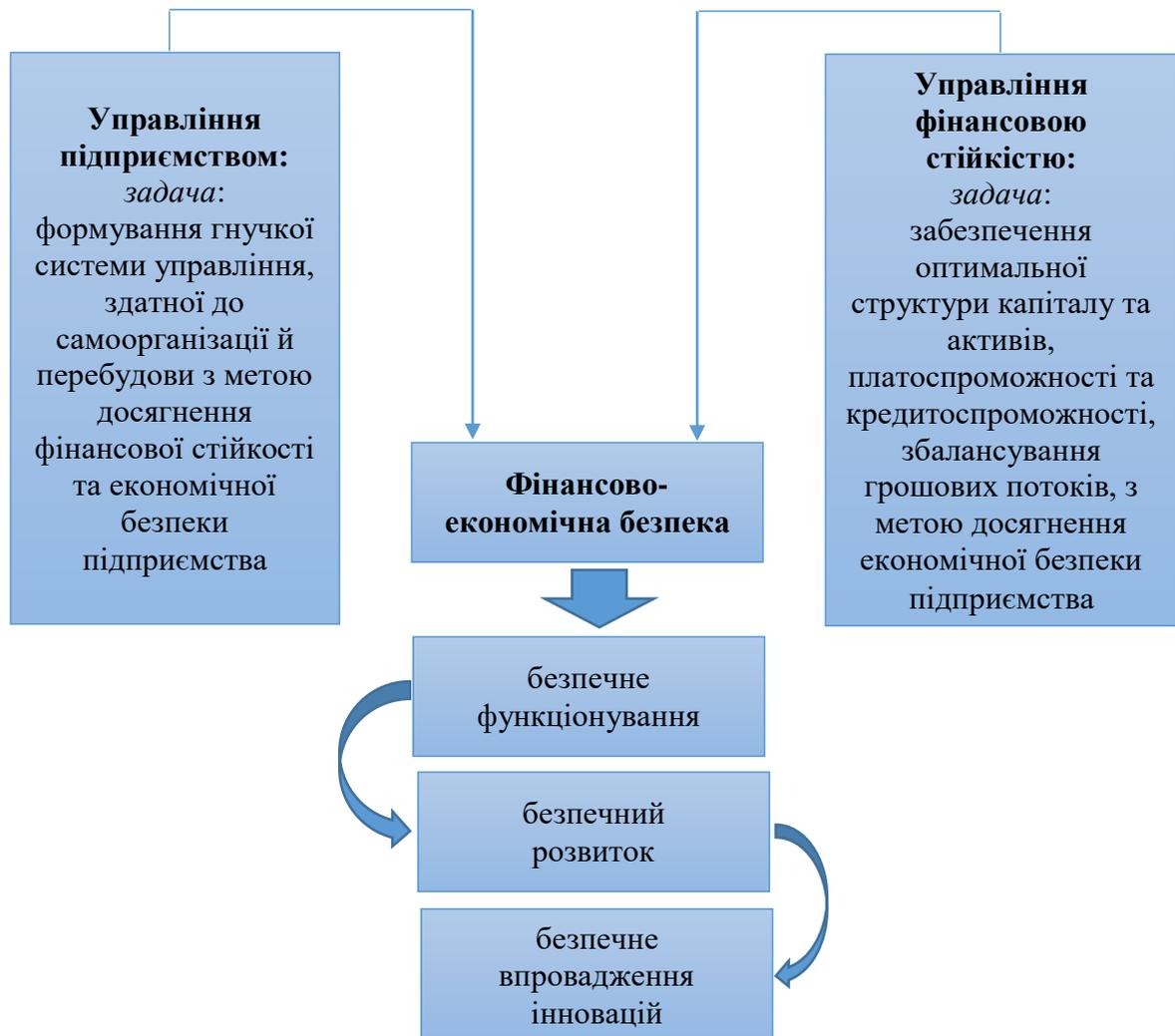

Рис. 3.7. Завдання управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті зміцнення фінансово-економічної безпеки

Таким чином, процес управління фінансовою стійкістю є циклічним набором дій, спрямованих на виявлення факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства, а також на пошук і організацію виконання прийнятих фінансових рішень. Вдосконалення цього процесу в сучасних умовах повинно

полягати в адаптації до змінюваного зовнішнього середовища, інтеграції новітніх фінансових інструментів і технологій, удосконаленні методів прогнозування та аналізу ризиків, а також у забезпеченні гнучкості прийняття управлінських рішень. Важливим є створення системи моніторингу фінансових показників для оперативного виявлення і коригування негативних трендів, а також впровадження стратегії, яка забезпечить стабільність і безпеку фінансової діяльності на довгострокову перспективу.

Висновки до розділу 3

Проблеми забезпечення фінансової стійкості є ключовими як для фінансово-економічної безпеки підприємств, так і для загальної економічної безпеки країни. В умовах глобалізації та економічної нестабільності підприємства стикаються з численними викликами, які вимагають ефективних підходів до управління фінансами та ризиками.

З метою виявлення резервів підвищення фінансової стійкості на досліджуваному підприємстві було проведено оцінювання порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс». Запас фінансової стійкості підприємства був визначений і виявився найбільшим у фінансовому році, що досліджується, і становить 70,3%. Це означає, що підприємство має здатність зберігати беззбитковість навіть при зниженні обсягів виробництва та реалізації продукції на 70%. Таким чином, підприємство демонструє високий рівень фінансової стійкості, що свідчить про його здатність витримувати значні економічні шоки та зберігати стабільність у фінансових результатах.

Визначено основні рівні та завдання управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах забезпечення його економічної безпеки, а також запропоновано конкретні тактичні заходи для вдосконалення фінансової стійкості на досліджуваному підприємстві. Встановлено, що ефективне управління фінансовою стійкістю підприємства є критично важливим для його

розвитку. Це включає комплекс управлінських заходів, які реалізуються через систему прийняття рішень і базуються на функціях, визначених організаційною структурою підприємства та відповідними інформаційними потоками. Ці заходи спрямовані на прогнозування можливих фінансових загроз, своєчасне виявлення негативних впливів та оперативне відновлення фінансової рівноваги. Завдяки цьому підприємство може досягати своїх стратегічних цілей, зберігати конкурентні переваги та забезпечувати своєчасне виконання фінансових зобов'язань.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки:

1. Фінансова стійкість є ключовим елементом фінансової безпеки, яка, в свою чергу, є важливою складовою економічної безпеки підприємства. Оскільки фінансова стійкість тісно пов'язана з поняттями фінансової та економічної безпеки, стабільності та рівноваги, була окреслена ланцюгова залежність цих категорій. Проведений детальний аналіз наукових підходів до трактування терміну "фінансова стійкість" дозволив узагальнити, що це стан фінансових ресурсів, їх розподілу та використання, який забезпечує стабільний розвиток діяльності підприємства, зростання прибутку та капіталу, а також достатню платоспроможність і кредитоспроможність. Виділено основні ознаки взаємозв'язку фінансової стійкості та економічної безпеки підприємства, серед яких платоспроможність, фінансова незалежність, ліквідність активів, рентабельність, наявність резервів, здатність адаптуватися до внутрішніх і зовнішніх загроз, попередження банкрутства та ефективне використання ресурсів.

2. Проведено детальне дослідження факторів, що впливають на рівень фінансової стійкості підприємства. Ці фактори поділені на зовнішні та внутрішні. Внутрішні фактори є об'єктом управління фінансовим менеджментом підприємства.

3. Виявлено, що в сучасних умовах необхідно особливо акцентувати увагу на забезпеченні фінансової стійкості підприємства, що є можливим лише за умови своєчасного впровадження стратегічних підходів до управління. Розробка ефективного механізму управління фінансовою стійкістю є важливим напрямом для забезпечення стабільного та безпечного функціонування підприємства. У роботі представлені складові елементи та порядок формування такого механізму на основі принципів забезпечення

економічної безпеки.

4. Встановлено, що методичний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємства ґрунтується на детальному аналізі як абсолютних, так і відносних фінансових показників. Важливим елементом цього підходу є визначення запасу фінансової стійкості господарюючого суб'єкта, що дозволяє оцінити його здатність протистояти зниженню обсягів діяльності або зовнішнім фінансовим ризикам. Основою цього є порівняння активів підприємства з джерелами їх фінансування, що дає змогу отримати повну і об'єктивну картину фінансового стану підприємства. Застосування комплексного підходу сприяє формуванню стратегії управління фінансовими ресурсами, яка забезпечує стабільність функціонування навіть в умовах економічної нестабільності.

5. Згідно з проведеними розрахунками, ТОВ «Веприк Плюс» демонструє абсолютну фінансову стійкість, що свідчить про відсутність ризику банкрутства. Підприємство є платоспроможним завдяки наявності достатнього обсягу коштів на розрахунковому рахунку, відсутності заборгованості, яка потребує негайного погашення, та відсутності прострочених боргів. Протягом досліджуваного періоду спостерігається зростання як доходів, так і витрат, що вказує на стабільну діяльність підприємства та здатність генерувати прибуток від основної операційної діяльності. Тенденція до зростання фінансових показників підтверджує сталий розвиток підприємства та ефективне використання його ресурсів.

6. Однак, зважаючи на високий рівень фінансової стійкості досліджуваного підприємства, є доцільним приділити увагу виявленню потенційних резервів для подальшого зміцнення його фінансової позиції. Це дозволить підприємству ще більше оптимізувати використання наявних ресурсів та забезпечити більш високий рівень фінансової стабільності.

З метою виявлення можливих резервів підвищення фінансової стійкості на досліджуваному підприємстві було здійснено оцінку порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс». Запас фінансової

стійкості, визначений для підприємства, досяг найбільшого значення в досліджуваному фінансовому році і становить 70,3%. Це свідчить про здатність підприємства зберігати безбитковість навіть при значному зниженні обсягів виробництва та реалізації продукції на 70%. Такий результат демонструє високий рівень фінансової стійкості підприємства, що підтверджує його здатність витримувати серйозні економічні шоки і підтримувати стабільність у фінансових результатах.

7. Визначено ключові рівні та завдання управління фінансовою стійкістю підприємства, які повинні забезпечувати його економічну безпеку. Запропоновано низку тактичних заходів для вдосконалення фінансової стійкості на досліджуваному підприємстві. Встановлено, що ефективне управління фінансовою стійкістю є критично важливим для розвитку підприємства, і включає сукупність управлінських заходів, які реалізуються через систему прийняття рішень, що ґрунтується на функціях, визначених організаційною структурою підприємства та відповідними інформаційними потоками. Ці заходи спрямовані на прогнозування можливих фінансових загроз, своєчасне виявлення негативних впливів та оперативне відновлення фінансової рівноваги. В результаті, підприємство може досягати своїх стратегічних цілей, зберігати конкурентні переваги та забезпечувати своєчасне виконання фінансових зобов'язань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Петренко Л.М. Взаємозв'язок фінансової безпеки та фінансової стійкості підприємства URL: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/598/1/Petrenko.pdf>
2. Васьківська К.В., Сич О.А. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 236 с.
3. Філімоненков О.С. Фінанси підприємства: навч. посіб. Київ : Кондор, 2005. 400 с.
4. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку. Київ : Знання-Прес, 2013. С. 138 – 143.
5. Грабовецький Б.Є., Шварц І.В. Фінансовий аналіз та звітність : навч. посібник. Вінниця : ВНТУ, 2011. 281 с.
6. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 662 с.
7. Павловська О.В., Пригуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2014. 388 с.
8. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. Київ : «Знання», 2002. 145 с.
9. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: навч. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2000. 263 с.
10. Рудницька О.М., Біленська Я.Р. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств. *Вісник «Логістик»*. Львів : Вид-во НУ ЛП, 2009. № 649 С. 132 – 138.
11. Поддєрьогін А.М., Наумова Л.Ю. Фінансова стійкість підприємств у економіці України : монографія. Київ : КНЕУ, 2011. 184 с.
12. Білик М.Д. Суть і оцінка фінансового стану підприємства: навч. посібник. Київ, 2016. С. 117 – 121.

13. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
14. Коваль Л.П. Фінансова стійкість у забезпеченні фінансової безпеки підприємства URL: http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2012/Economics/10_101105.doc.ht
15. Сметанюк О.А., Кругляк С.О. Фінансова стійкість в системі фінансової безпеки підприємства. *Економічний простір*. 2014 №85 с. 187-196
16. Кравченко М.С. Сутність фінансової стійкості промислового підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2014. № 2. С. 61 – 63.
17. Белікова Т.В. Оцінка фінансового стану підприємств побутового обслуговування: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.07.05 «Економіка торгівлі та послуг»; Харківський державний університет харчування та торгівлі. 2016. 20 с.
18. Ткаченко Є. Ю., Фатюха В. В., Яришко О. В. Фінансова стійкість підприємства: сутність та основи управління. *Електронний науково-практичний журнал "Інфраструктура ринку"*. 2021. С. 129-134. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/56_2021/24.pdf.
19. Павленко О.П., Семиліт І.В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємств: фактори впливу, оцінка та джерела фінансування. *Молодий вчений*. 2016. № 7. С. 113 – 116.
20. Богацька Н.М., Галюк О.В. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення в бізнес-процесах підприємства. *Молодий вчений*. 2013. №2. С. 12 – 16.
21. Городня Т.А., Кузик Т.А. Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. № 16. С. 191 – 196.
22. Косарева І.П., Бут А.С. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства. *Молодий вчений*. № 4 (44). 2017. С. 678-682.
23. Утенкова К. О. Дестабілізуючі чинники зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства та їх вплив на економічну безпеку.

Економіка та держава. 2019. № 8. С. 44-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2019_8_10

24. Гринкевич С.С., Михалевич М.А. Економічні основи стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах ринкових перетворень. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.5. С. 110-114.

25. Кремень В.М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. №1. С.107 – 115.

26. Глушко А.Д., Власенко В.А., Чепіжна Е.Б. Методика оцінювання ефективності інвестиційних проектів інструментами MS Excel. Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 27 жовт. 2021 р. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2021. С. 113-114.

27. Глушко А.Д., Білько С.С., Андрієць Т.Р. (2024). Функціонування бізнесу в умовах інформаційної асиметрії. *Науковий погляд: економіка та управління*, 3(87), 2024, 12–16. <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2024-87-2>

28. Слободян Н.Г. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах: методологія і практика. *Економічний аналіз*. 2014. № 18 (2). С. 239–245.

29. Литвин Б.М., Стельмах М.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ, 2008. 336 с.

30. Городня Т.А., Кузик Т.А. Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. № 16. С. 191 – 196.

31. Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ. 2016. 304 с.

32. Ганущак Т. В. Оцінка фінансової стійкості підприємства *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2009. С. 104–110.

33. Король Т. Р. Методичне забезпечення аналізу фінансової стійкості підприємства. *Управління розвитком*. 2014. № 10. С. 37-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_10_15
34. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2009. 326 с.
35. Біла О.Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств. *Фінанси України*. 2015. № 4. 443с.
36. Bilko S. Risks and threats to information security of the national economy of Ukraine. Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 16 травня 2024 р. Полтава: НУПП, 2024. С. 99-102.
37. Глушко А.Д., Пиріг Я.М. Оптимізація заборгованості підприємства критичної інфраструктури в аспекті зміцнення фінансово-економічної безпеки. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 1 (314). С. 47–54.
38. Глушко А.Д. Деретуляція бізнес-середовища в Україні в умовах воєнного стану. Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Полтава : Нац. ун-т ім. Юрія Кондратюка, 2022. С. 24–27.
39. Hlushko A.D. Conceptual principles of reforming the tax system of Ukraine in the conditions of European integration. Prospects for the development of finance in the conditions of European integration of Ukraine: monograph. Tallin: Estonia, IRETC MTÜ, 2022. P. 120–148
40. Грабовецький Б.С., Шварц І.В. Фінансовий аналіз та звітність: навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2011. 281 с.
41. Гриценко Л.Л., Дейнека О.В., Боярко І.М. Фінанси підприємств: практикум: навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2015. 285 с.
42. Богданович О.Г. Аналіз ефективності діяльності підприємства на засадах узгодження інтересів груп економічного впливу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. №1. С. 45-58.

43. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 815 с.
44. Гриценко Л.Л. Фінанси підприємств: практикум: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2015. 285 с.
45. Костирко Л.А., Чернодубова Е.В. Фінансовий механізм забезпечення прибутковості підприємств: проблеми, інструменти, перспективи Монографія. Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2013. 180 с
46. Глушко А.Д. Маслій О.А. Вплив інформаційної політики на рівень фінансової безпеки України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2022. №46. С. 39-46.
47. Механізм забезпечення фінансової стійкості підприємств / Українська кооперація. Економіка. URL: <http://www.ukrcoop-journal.com.ua/2010-3/num/Cskljjar.htm>.
48. Самсонова Н. Ф. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Київ : Фінанси, 2001. 495 с.
49. Пігуль Н.Г.. Клименко А.В.. Пігуль Є.І. Аналіз фінансової стійкості підприємств України. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 1(12). С. 186-190.
50. Докієнко Л.М. Управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі : автореф. дис. канд.екон. наук: 08.07.05. Київ, 2005. 21 с.
51. Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т., Кравчук Н. М. Адаптивне управління фінансовою стійкістю підприємства при забезпеченні його економічної безпеки. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Вип. 1(1). С. 80-89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2020_1%281%29__14
52. Онищенко С.В., Маслій О.А., Глушко А.Д., Черв'як А.В. Загрози соціально-економічній безпеці України: монографія. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. 375 с.
53. Васильченко Г.В. Теоретичні аспекти дослідження поняття «управління фінансовою стійкістю». *Економічний форум*. 2012. № 2. С. 43–47.

54. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз. Київ : ЦУЛ, 2002. 359 с.
55. Філімоненков О.С. Фінанси підприємства. Київ : Вид-во «Ніка-Центр», 2002. 359 с
56. Козак Л. С., Багровецька І. В. Концептуальні та методичні засади формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємств. *Економіка і управління*. 2008. № 13 . С. 97 – 101.

ДОДАТКИ